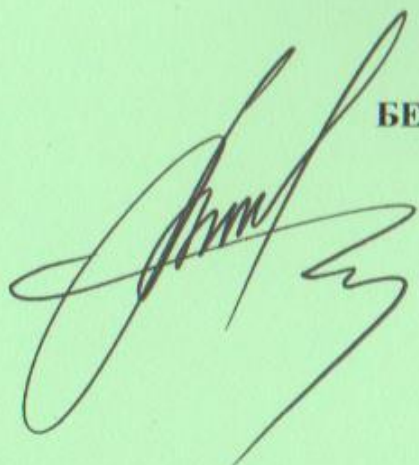

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

БЕЗП'ЯТА ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 330.322:338.43

**ІНВЕСТИЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА
ЕКОНОМІКИ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ПРАКТИКА**

08.00.03 – економіка та управління національним господарством

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора економічних наук

Миколаїв – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Миколаївському національному аграрному університеті Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант – доктор економічних наук, професор
Шебаніна Олена В'ячеславівна,
Миколаївський національний аграрний
університет, декан факультету менеджменту.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Єрмаков Олександр Юхимович,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України, завідувач кафедри
економіки праці та розвитку сільських територій;

доктор економічних наук, професор
Катап Людмила Ігорівна,
Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет,
завідувач кафедри фінансів та банківської справи;

доктор економічних наук, доцент
Калашнікова Тетяна Вікторівна,
Харківський національний аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва, професор кафедри фінансів.

Захист відбудеться «03» березня 2017 р. о 9.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 38.806.01 у Миколаївському національному аграрному університеті за адресою: 54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9, конференц-зала.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Миколаївського національного аграрного університету за адресою: 54020, м. Миколаїв, вул. Генерала Карпенка, 73, навчальний корпус № 1.

Автореферат розісланий «31» січня 2017 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В. Ключник

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Перехід на інноваційну модель розвитку аграрного сектора економіки безпосередньо залежить від інвестицій – їх обсягів, структури та напрямів застосування. В умовах економічної глобалізації інвестиції виступають у ролі фундаменту для забезпечення високої конкурентоспроможності українських агротоваровиробників, важливої передумови успішної інтеграції України в світовий економічний простір, досягнення високого життєвого рівня населення та продовольчої безпеки держави. Завдяки інвестиціям створюються можливості для модернізації агропродовольчого комплексу, впровадження інновацій, підвищення якісних та кількісних показників виробничо-господарської, соціальної та екологічної діяльності на загальнодержавному і регіональному рівнях та конкретних суб'єктах господарювання.

Беззаперечна актуальність проблеми інвестиційного забезпечення аграрного сектора національної економіки зумовлює підвищену увагу до себе з боку науковців та практиків. Нині науково-прикладні дослідження у цій сфері зосереджені, переважно, на питаннях розвитку наукових засад інвестиційного забезпечення сільського господарства, вдосконалення теоретико-методологічних та методичних підходів до оцінки соціально-економічної та екологічної результативності інвестицій, розробки концептуальних основ формування адекватного інституціонального забезпечення системи інвестування аграрного сектора, формування ефективної інвестиційної політики держави та створення належних механізмів її реалізації в сучасних умовах господарювання.

Посилює потребу наукового опрацювання теоретичних і прикладних аспектів інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки також задекларований на найвищому рівні курс України на поступову інтеграцію з європейським співтовариством та зміцнення позицій держави на світових і регіональних агросировинних і агропродовольчих ринках. У цьому зв'язку суттєво зростає значення наукового супроводу зовнішньоекономічної діяльності та прогнозування соціального й економічного розвитку аграрного сектора в цілому і окремих його суб'єктів, зокрема.

В Україні науково-практична діяльність у сфері інвестиційного забезпечення здійснюється в руслі загальносвітових особливостей і тенденцій розвитку цього процесу, а тому основні завдання наукового супроводу формування і функціонування ефективної системи інвестування аграрного сектора економіки, як правило, збігаються з аналогічними зарубіжними – інвестиції покликані стати каталізатором впровадження у виробництво найсучасніших досягнень науки, техніки і технологій. На даний час в країні така система поки що знаходиться на стадії створення, але соціально-економічна й екологічна ситуація як на макро-, так і на мікрорівнях розвивається таким чином, що шлях до вирішення цієї проблеми необхідно подолати за якомога коротший проміжок часу.

Теоретико-методологічні, методичні та практичні напрацювання у сфері інвестування економіки в цілому та окремих її галузей завжди перебували у центрі уваги науковців. Вагомий внесок у дослідження інвестиційної складової в ринковому середовищі зробили такі відомі іноземні вчені як Александер Г.,

Бейлі Дж., Веблен Т., Гітман Л., Джонк М., Друкер П., Кейнс Д., Майєр Г., Норт Д., Самуельсон П., Хайнрікс В., Хейне П., Шарп У. та ін. Основні їх праці розвивають наукові засади та визначають роль інвестицій в економічному відтворенні, досліджують інституціональні зміни в системі інвестування та їх вплив на інвестиційні процеси, обґрунтовують різні підходи до управління інвестиціями. Слід відмітити також внесок у розвиток теорії і практики інвестування таких відомих у науковому світі радянських та пострадянських вчених як Іноземцев В.Л., Лукінов І.І., Сергєєв С.С., Струмилін С.Г., Ушачов І.І., Хачатуров Т.С., Шепотько Л.О. У дослідженнях цих учених основний акцент робився на питаннях ефективності відтворення в різних галузях економіки і, особливо, ролі в цьому капітальних вкладень.

Що стосується наукового супроводу інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки, то в цій сфері нині плідно працюють як представники країн ближнього зарубіжжя (Богатін Ю.В., Павлов К.В., Пітерська Л.Ю., Русак Н.А., Слушкіна Ю.Ю., Староверова Г.С., Швандар В.А.), так і вітчизняні науковці: Андрійчук В.Г., Балян А.В., Борисова В.А., Вініченко І.І., Геєць В.М., Герасимчук С.В., Гуткевич С.О., Дем'яненко М.Я., Єрмаков О.Ю., Збарський В.К., Калашнікова Т.В., Катан Л.І., Кісіль М.І., Коденська М.Ю., Кожем'якіна М.Ю., Левандівський О.Т., Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Мацибора Т.В., Непочатенко О.О., Саблук П.Т., Червен І.І., Шебанін В.С., Шебаніна О.В., Юрчишин В.В., Ястремська О.М., Яценко В.М. та багато інших. Значна кількість вітчизняних наукових розробок у цій сфері виконана на рівні світових досягнень, а інколи й перевершує їх. Проте нинішня складна ситуація з інвестиційним забезпеченням аграрного сектора економіки України та наявність серед науковців різних, часто навіть діаметрально протилежних, підходів щодо вирішення її, засвідчують високу актуальність піднятої в даній роботі проблеми, а разом з тим і необхідність продовження наукових досліджень у цьому напрямі. Усе це й обумовило вибір теми дисертації, її мету й задачі дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Миколаївського національного аграрного університету за темами: «Формування інфраструктури інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України» (№ ДР 0115U005929) (автором запропоновані: основні принципи створення інституційного середовища для розробки і впровадження агроінновацій через загальнодержавні та регіональні галузеві інвестиційно-інноваційні фонди; механізми стимулювання впровадження науково-дослідних розробок у виробництво шляхом розширення доступності фінансових ресурсів на основі державно-приватного партнерства та комерціалізації результатів наукових досліджень) та «Формування конкурентоспроможного і соціально-орієнтованого розвитку підприємницьких структур аграрного сектору економіки» (№ ДР 0114U005621) (для визначення пріоритетних напрямів та об'єктів інвестиційного забезпечення аграрного сектора рекомендована до впровадження кластеризація областей України на основі розробленої оцінки основних складових інвестиційного клімату).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в науковому обґрунтуванні теоретико-методологічних засад та розробленні практичних рекомендацій щодо інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки України як одного з найбільш дієвих організаційно-економічних механізмів сталого розвитку та гарантування продовольчої безпеки держави.

Для досягнення визначеної мети у ході дослідження застосовувався комплексно-системний підхід, який зумовив необхідність постановки і вирішення таких науково-практичних задач:

- розкрити організаційно-економічну сутність інвестицій, висвітлити їх властивості, підходи до класифікації та значення у відтворювальному процесі в аграрному секторі економіки;
- визначити основні чинники механізму формування ефективної системи інвестиційного забезпечення аграрного сектора;
- дослідити складові інвестиційної політики держави та механізм її застосування в аграрному секторі;
- розвинути теоретичні положення щодо державного регулювання інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектора в сучасних умовах;
- обґрунтувати науково-методичне забезпечення щодо оцінки інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості аграрного сектора та об'єктів його інвестування;
- уточнити методичні підходи до оцінки соціально-економічної результативності інвестування в аграрний сектор;
- розкрити вихідні положення та обґрунтувати основоположні засади формування і розвитку системи інституціонального забезпечення інвестування аграрного сектора та проведення його оцінки;
- дати оцінку сучасному стану та встановити тенденції інвестиційного забезпечення на макро- та мікрорівнях аграрного сектора України;
- визначити джерела формування інвестиційних ресурсів аграрного сектора України;
- здійснити діагностику соціально-економічної результативності інвестиційної політики держави в аграрному секторі;
- висвітлити зарубіжний досвід формування та розвитку системи інвестиційного забезпечення, провести порівняльний аналіз його з вітчизняною практикою;
- обґрунтувати концепцію розвитку системи маркетингу як чинника формування інвестиційної привабливості аграрного сектора України;
- розробити систему заходів щодо посилення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів аграрного сектора, завдяки якій формується значна частка їх інвестиційних ресурсів;
- обґрунтувати пріоритетні напрями і внести конкретні пропозиції щодо підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва як базової умови покращення інвестування підприємств аграрного сектора;
- розробити рекомендації по удосконаленню механізму державного регулювання інвестування інноваційного розвитку аграрного сектора економіки;

- розробити пропозиції щодо удосконалення механізму реалізації інвестиційної політики держави в аграрному секторі;
- здійснити довгострокове прогнозування розвитку аграрного сектора на інвестиційній основі;
- здійснити моделювання інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектора на основі кластеризації;
- обґрунтувати концептуальні положення щодо підвищення соціально-економічної та екологічної результативності інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки України.

Об’єкт дослідження – інвестиційне забезпечення аграрного сектора економіки.

Предмет дослідження – сукупність теоретико-методологічних, методичних і прикладних засад інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки України.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дослідження слугували діалектичний метод пізнання та системний підхід до вивчення інвестиційних процесів у сільському господарстві, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, в яких процес формування і функціонування системи інвестування аграрного сектора економіки розглядається з позицій системної дії елементів соціально-економічного, організаційного, науково-технічного, правового, культурно-освітнього, екологічного характеру тощо, спрямованих на посилення зв’язків між наукою і практикою.

Вирішення поставлених задач здійснювалося на основі методології системно-комплексного підходу. У процесі виконання роботи застосовувалися такі загальнонаукові методи дослідження: *абстрактно-логічний* – для визначення сутності і взаємозв’язку економічних категорій і формування висновків; *монографічний, економіко-статистичний та системного аналізу* – для вивчення і аналізу інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки України; *розрахунково-конструктивний* – для прогнозування різних варіантів розвитку економічних процесів з урахуванням дії можливих факторів; *кореляційно-регресійного аналізу* – для кількісного аналізу взаємозв’язку; *кластерного та порівняльного аналізу* – для співставлення соціально-економічних показників; *графічний, моделювання і прогнозування* – для визначення основних напрямів удосконалення інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки України та інше.

Інформаційною базою дослідження слугували законодавчі та нормативні акти, пов’язані з процесами інвестування національної економіки, у тому числі аграрного сектора, статистичні дані Державної служби статистики України, інформаційні ресурси Міністерства аграрної політики та продовольства України, Головного управління статистики у Миколаївській області, Головного департаменту агропромислового розвитку Миколаївської облдержадміністрації, наукові й публіцистичні видання, монографії, ресурси мережі Internet, дані особистих досліджень автора тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розвитку теорії та методології інвестування економіки, удосконаленні існуючих та розробленні

нових методичних і організаційно-економічних підходів щодо створення дієвої системи інвестиційного забезпечення аграрного сектора.

Основними результатами дослідження, які характеризуються ознаками наукової новизни, є такі:

вперше:

- обґрунтовано вихідні положення науково-економічного забезпечення розвитку інституціонального середовища інвестування аграрного сектора, в основу яких покладено: необхідність підвищення життєвого рівня населення країни, в тому числі її сільського сегменту, та узгодження соціально-економічних механізмів його досягнення; наявність існуючого в сільському господарстві ресурсного потенціалу, з відповідними якісними і кількісними параметрами земельних, трудових, інтелектуальних, фінансових, техніко-технологічних, інфраструктурних, природно-мінеральних складових; об'єктивність інтегрування аграрного сектора в світовий економічний простір; доцільність удосконалення системи управління виробничо-господарської діяльності господарюючих суб'єктів, зокрема в частині раціоналізації її організаційно-економічних механізмів на основі використання новітніх наукових здобутків (с. 15-16);

- розроблено концептуальні положення щодо визнання об'єктивного характеру зростаючої ролі державного регулювання інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектора. Підставою цього слугують глибинні соціально-економічні трансформації, що відбуваються в сільському господарстві внаслідок проведення аграрних перетворень та утвердження на селі багатокладної економіки; пріоритетність в інвестиційному забезпеченні інтелектуальної складової, що обумовлено необхідністю активного впровадження в практику аграрного господарювання здобутків науково-технічного прогресу та здійснення підготовки фахівців з відповідними компетенціями; прискоренням економічної глобалізації, динаміка якої вимагає узгодження поведінки державних управлінських структур та аграрних господарюючих суб'єктів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності; нагальністю реалізації стратегії відродження села й селянства як справжнього господаря землі та підвищення престижності праці біля неї (с. 24-25);

- сформовано науково-методичний інструментарій комплексного оцінювання інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості аграрного сектора, що дозволяє зробити вибір напрямів та об'єктів інвестування на основі експертно-статистичної оцінки інвестиційного клімату, згідно реально існуючих на конкретній території ресурсів й ризиків сільськогосподарського виробництва, та інвестиційної привабливості, яка віддзеркалює економічну доцільність вкладання матеріальних та нематеріальних капіталів інвестором (с. 13);

удосконалено:

- теоретичні підходи до обґрунтування необхідності врахування при створенні дієвої системи інвестування концепції розвитку маркетингу, що на відміну від інших, розглядає маркетинг як чинник формування інвестиційної привабливості аграрного сектора, що ґрунтується на необхідності збалансування інтересів аграрних товаровиробників, споживачів, суспільства та природного довкілля (с. 20);

– теоретико-методологічні основи зовнішньоекономічної діяльності аграрного сектора, яка розглядається як механізм залучення додаткових інвестиційних коштів, насамперед валютних, надходження яких забезпечується виручкою від експорту сільськогосподарської продукції та послуг, що дозволяє нарощувати людський капітал, розвивати матеріально-технічну базу суб'єктів господарювання з метою отримання прибутку (с. 21);

– науково-методичне забезпечення довгострокового прогнозування розвитку аграрного сектора економіки країни на інвестиційній основі, що ґрунтується на використанні економіко-статистичного моделювання, проведення якого, на відміну від інших, дозволяє встановити рейтинг вагомості впливу основних факторів інтенсифікації виробничо-господарської діяльності на результативність сільськогосподарського виробництва (с. 26-27);

– практичні підходи до обґрунтування вибору пріоритетних напрямів та об'єктів інвестиційного забезпечення аграрного сектора на основі комплексної експертно-статистичної оцінки інвестиційного клімату реально існуючих кластерних груп, що на відміну від інших підходів, передбачає підвищення (підтримування) рівня основних складових інвестиційного потенціалу та усунення (послаблення) інвестиційних ризиків як передумови вирівнювання наявних міжрегіональних соціально-економічних диспропорцій у сільському господарстві (с. 28-29);

– наукове обґрунтування необхідності взаємоузгодження політичних, економічних, соціальних та екологічних заходів, здійснюваних у процесі інвестиційного забезпечення аграрного сектора, що на відміну від існуючих, передбачає системний характер взаємодії вказаних чинників як об'єктивної умови підвищення соціально-економічної результативності виробничо-господарської діяльності в сільському господарстві (с. 25);

– методологічні засади щодо оцінки соціально-економічної результативності інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки, основним змістом яких є можливість враховувати особливості, суспільно-політичну й соціально-економічну значущість сільськогосподарського виробництва, ступінь збалансування економічних, соціальних та екологічних інтересів об'єктів інвестування (с. 14);

дістали подальшого розвитку:

– теоретичне обґрунтування сутності категорії «інвестиційне забезпечення аграрного сектору», що на відміну від інших, подається як складна динамічна система, цільове призначення якої полягає в сприянні прогресивному розвитку сільського господарства й господарського комплексу в цілому шляхом пошуку, залучення, розподілу та вкладення грошових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів різних джерел походження з урахуванням сукупного впливу факторів макро- та мікросередовища для досягнення перспективних соціально-економічних цілей (с. 10);

– наукові узагальнення щодо процесу інвестиційного забезпечення аграрного сектора в економічно розвинених країнах близького та далекого зарубіжжя, що визнають стратегічну важливість сільського господарства для національних економік. У даному контексті запропоновано використання зару-

біжного досвіду залучення інвестицій в аграрний сектор з урахуванням особливостей інституціонального забезпечення цієї сфери діяльності в Україні (с. 18);

– теоретико-методологічні положення щодо необхідності нарощування інвестиційного забезпечення аграрних суб'єктів господарювання, як об'єктивної умови підвищення рівня їх прибутковості – основного джерела інвестування, за рахунок ефективного використання ресурсного потенціалу, масштабів сільськогосподарського виробництва, диверсифікації виробничо-господарської діяльності, своєчасного реагування на ринкову кон'юнктуру, впровадження інновацій у практику аграрного підприємництва (с. 22);

– наукові обґрунтування щодо необхідності державної підтримки інноваційного розвитку аграрного сектора, в якості важливого напрямку його інвестиційного забезпечення, що передбачає здійснення комплексу заходів зі зміни на протилежні існуючі тренди зниження обсягів фінансування науково-технічних робіт та скорочення кількості науково-дослідних установ, які займаються розробкою та впровадженням інноваційних продуктів у сільському господарстві при одночасному створенні інституціонального середовища для розробки і впровадження агроінновацій через загальнодержавні та регіональні галузеві інвестиційно-інноваційні фонди стимулюванні впровадження науково-дослідних розробок у виробництво шляхом розширення доступності фінансових ресурсів на основі державно-приватного партнерства та комерціалізації результатів наукових досліджень (с. 23-24).

Практичне значення одержаних результатів дисертації полягає в тому, що сформульовані та обґрунтовані в дисертаційній роботі наукові розробки дають можливість суттєво поліпшити процес інвестування, підвищити результативність інвестицій в аграрний сектор економіки і на цій основі України. Одержані науково-прикладні результати доведені до рівня практичних рекомендацій, прийнятих до впровадження, зокрема: Департаментом агропромислового розвитку Миколаївської облдержадміністрації (довідка від 09.09.2016 р. №306/02/08-27/10) – пропозиції щодо розвитку системи маркетингу та зовнішньоекономічної діяльності аграрного сектора, підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва; відділом регіонального розвитку Одеської облдержадміністрації (довідка від 21.09.2016 р. №406) – розробки в частині управління інвестиційною діяльністю в аграрному секторі економіки, а також методичні підходи до розрахунків основних показників економічної, технологічної, соціальної та екологічної результативності в умовах розробки інвестиційних програм в аграрному секторі економіки; Херсонською облдержадміністрацією (довідка від 23.09.2016 р. №25-235-601/348) – стратегія створення ефективної маркетингової мережі руху сільськогосподарської продукції від виробника до споживача, забезпечення паритетності економічних інтересів виробників продукції, посередників та роздрібної торгівлі на основі розвитку маркетингових вертикальних структур; Вознесенською райдержадміністрацією Миколаївської області (довідка від 29.08.2016 р. №289/1) – методичні рекомендації та практичні розрахунки щодо кластеризації аграрного сектора економіки на основі складових інвестиційного клімату регіонів, а також результати економіко-математичного моделювання

прогнозування розвитку аграрного сектора економіки України на інвестиційній основі; сільгоспприємством «Агро-Флагман» (довідка від 14.09.2016 р. №1/1) – пропозиції щодо активізації інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки, розробки та впровадження інвестиційно-інноваційних програм; фермерським господарством «Органік систем» (довідка від 15.08.2016 р. №122) – рекомендації щодо використання економіко-статистичного моделювання при дослідженні, факторів інвестиційного забезпечення аграрного виробництва; Полтавським національним технічним університетом ім. Ю. Кондратюка (довідка від 13.10.2016 р. № 27-11-22-46) – шляхи вдосконалення механізму державної підтримки інвестування інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України та методичні підходи щодо прогнозування розвитку аграрного сектора економіки країни на інвестиційній основі; Черкаським національним університетом ім. Б. Хмельницького (довідка від 23.09.2016 р. №241/03) – методичний інструментарій дослідження механізму та наслідків реалізації інвестиційної політики держави в аграрному секторі економіки; кафедрою фінансів, банківської справи та страхування економіко-правового факультету Київського кооперативного інституту бізнесу і права (довідка від 01.08.2016 р. №580) – методичні підходи щодо оцінки соціально-економічної результативності інвестиційної політики та оцінки інвестиційного клімату і інвестиційної привабливості аграрного сектору та його об'єктів; Миколаївським національним аграрним університетом (довідка від 13.10.2016 р. №12-15/1316) – механізми стимулювання впровадження агроінновацій у виробництво шляхом розширення доступності фінансових ресурсів на основі державно-приватного партнерства та комерціалізації результатів наукових досліджень.

Особистий внесок здобувача. Наукові результати дисертаційного дослідження, а також сформовані на його основі висновки і рекомендації, є особистим надбанням здобувача. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертації викладені лише ті ідеї, положення і розробки, які належать авторові, про що зазначено у бібліографічному описі таких праць. Робота не містить матеріалів кандидатської дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові положення та результати проведеного дослідження, а також рекомендації стосовно їх прикладного використання були апробовані на міжнародних, Всеукраїнських та інших науково-практичних конференціях, зокрема на: Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні інновації в науці, освіті, виробництві та транспорті» (м. Одеса, 19-30 червня 2012 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Проблеми трансформаційних та інтеграційних процесів в економіці АПК» (м. Миколаїв, 10-11 жовтня 2012 р.); Всеукраїнській інтернет-конференції молодих учених і студентів «Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку регіональної економіки» (м. Миколаїв, 28-29 березня 2013 р.); V Всеукраїнській з міжнародною участю науково-практичній заочній конференції «Наукова дискусія: теорія практика, інновації» (м. Київ, 27-28 березня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва: оцінки та стратегії» (м.

Одеса, 17-18 липня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни» (м. Київ, 28-29 серпня 2015 р.); I Міжнародній науковій конференції «Соціально-економічні наслідки участі постсоціалістичних країн у процесах європейської інтеграції» (м. Черкаси, 23-25 вересня 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економіка в контексті інноваційного розвитку: стан та перспективи» (м. Ужгород, 12-13 лютого 2016 р.); Conferință internațională științifico-practică «Dezvoltarea sistemelor sociale și economice întrun mediu competitiv la nivel global», (Chișinău, 26 februar 2016); International scientific and practical conference «Modern scientific researches and developments: theoretical value and practical results» (Bratislava, 14-19 march 2016); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Реформування економічної системи країни в контексті міжнародного співробітництва» (м. Одеса, 22-23 липня 2016 р.); International Scientific Conference «Economy without borders: Integration, Innovation, Cross-border cooperation» (Kaunas, 26 august 2016); Міжнародній науково-практичній конференції «Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку в умовах інституційних перетворень глобального середовища» (м. Одеса, 22-24 вересня 2016 р.); Всеукраїнській науково-практичній конференції «Трансформаційні та інноваційні процеси в аграрній сфері економіки України» (м. Миколаїв, 27-28 жовтня 2016 р.).

Публікації. Основні наукові положення та висновки дисертаційної роботи оприлюднено в 50 наукових публікаціях, у тому числі в 1 одноосібній монографії, 22 статтях у наукових фахових виданнях України (з них 5 публікацій у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз цитування), 3 статтях у виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз цитування, 2 публікаціях у виданнях іноземних держав, 2 препринтах, 3 статтях у інших наукових періодичних виданнях України, 16 публікаціях у матеріалах і тезах конференцій, 1 начальному посібнику під грифом МОН. Загальний обсяг робіт, опублікованих за темою дисертації складає 40,5 ум. друк. арк.

Обсяг і структура дисертації. Дисертація складається із вступу, 5 розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основна частина роботи викладена на 349 сторінках комп'ютерного тексту, містить 53 таблиці, 67 рисунків та 19 додатків (111 сторінок). Список використаних джерел налічує 346 найменувань (40 сторінок).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Наукові основи інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки**» досліджено генезис теоретичних положень і наукових тлумачень базових понять системи інвестування, розкрито економічну сутність інвестицій, їх властивості, класифікації та значення у відтворювальному процесі. Визначено чинники формування ефективної системи інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки, висвітлено інвестиційну політику держави та механізм її реалізації в сільському господарстві.

Вихідна гіпотеза дисертаційного дослідження ґрунтується на тому, що проникнення в сутнісну природу інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки, виявлення закономірностей і тенденцій його здійснення дає можливість отримати нові знання і застосувати їх для більш усвідомленого і цілеспрямованого впливу на перебіг даного процесу.

Виходячи з обґрунтованих у дисертації положень щодо трактування змісту понять *«інвестиції»*, *«інвестування»*, *«інвестиційний процес»*, *«інвестиційна діяльність»*, *«інвестиційна політика»*, *«інвестиційне забезпечення»* в роботі наведено авторське їх тлумачення. Згідно з ним, *інвестиційне забезпечення аграрного сектора економіки* являє собою складну динамічну систему, цільове призначення якої полягає в сприянні прогресивному розвитку сільського господарства й народногосподарського комплексу в цілому, шляхом пошуку, залучення, розподілу та вкладання грошових, матеріальних і інтелектуальних ресурсів різних джерел походження для досягнення перспективних соціально-економічних цілей. Авторське тлумачення сутнісного змісту поняття інвестиційне забезпечення аграрного сектора слугує підґрунтям для твердження, що основним завданням інвестування аграрного сектору є сприяння інноваційному розвитку сільського господарства. Дослідження наукових засад інвестиційного забезпечення аграрного сектора дозволило виділити іманентні цій економічній категорії атрибутивні властивості: предметність; об'єктність; строковість; ризикованість; цінність; окупність; цілеспрямованість та наявність, яка відбиває масштабність, достатність і доступність фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів.

Обґрунтовано, що вдалий вибір конкретного виду інвестиції в конкретний об'єкт інвестування в значній мірі визначається класифікаційними ознаками інвестицій. На основі концептуальних положень щодо сутнісного змісту процесу інвестування в дисертації упорядковано загальну схему основних видів класифікації інвестицій, які зустрічаються в наукових працях як у вітчизняних, так і в зарубіжних авторів (рис. 1).

Автором дисертації інвестиційне забезпечення досліджується в якості відкритої соціально-економічної системи, що перебуває під впливом чинників різноспрямованого характеру дії. Встановлено, що на інвестиційні процеси в аграрному секторі суттєво впливають, з одного боку, умови, в яких здійснюється діяльність конкретних суб'єктів господарювання з належними їм ресурсами, соціумом, внутрішньогосподарськими структурами та соціально-економічними цілями, а з іншого – фактори, що відбивають існуючі інфраструктурні складові ринкового та інституціонального середовища (постачальники ресурсів, споживачі-клієнти, конкуренти, ринкові посередники, органи місцевого самоврядування та ін.). Зроблено висновок, про те, що ефективне інвестування аграрного сектора можливе лише при умові узгодження дії макро- та мікроекономічних чинників на основі системності та збалансованості всіх сфер існування суспільства з врахуванням існуючих факторів природно-кліматичного, суспільно-політичного, культурно-історичного, інституціонального, техніко-технологічного, правового, економічного, демографічного, міжнародного та інформаційного характеру. В роботі даються характеристики цих чинників у вертикальному розрізі: світовий, загальнодержавний, регіональний рівень та рівень аграрних суб'єктів господарювання.

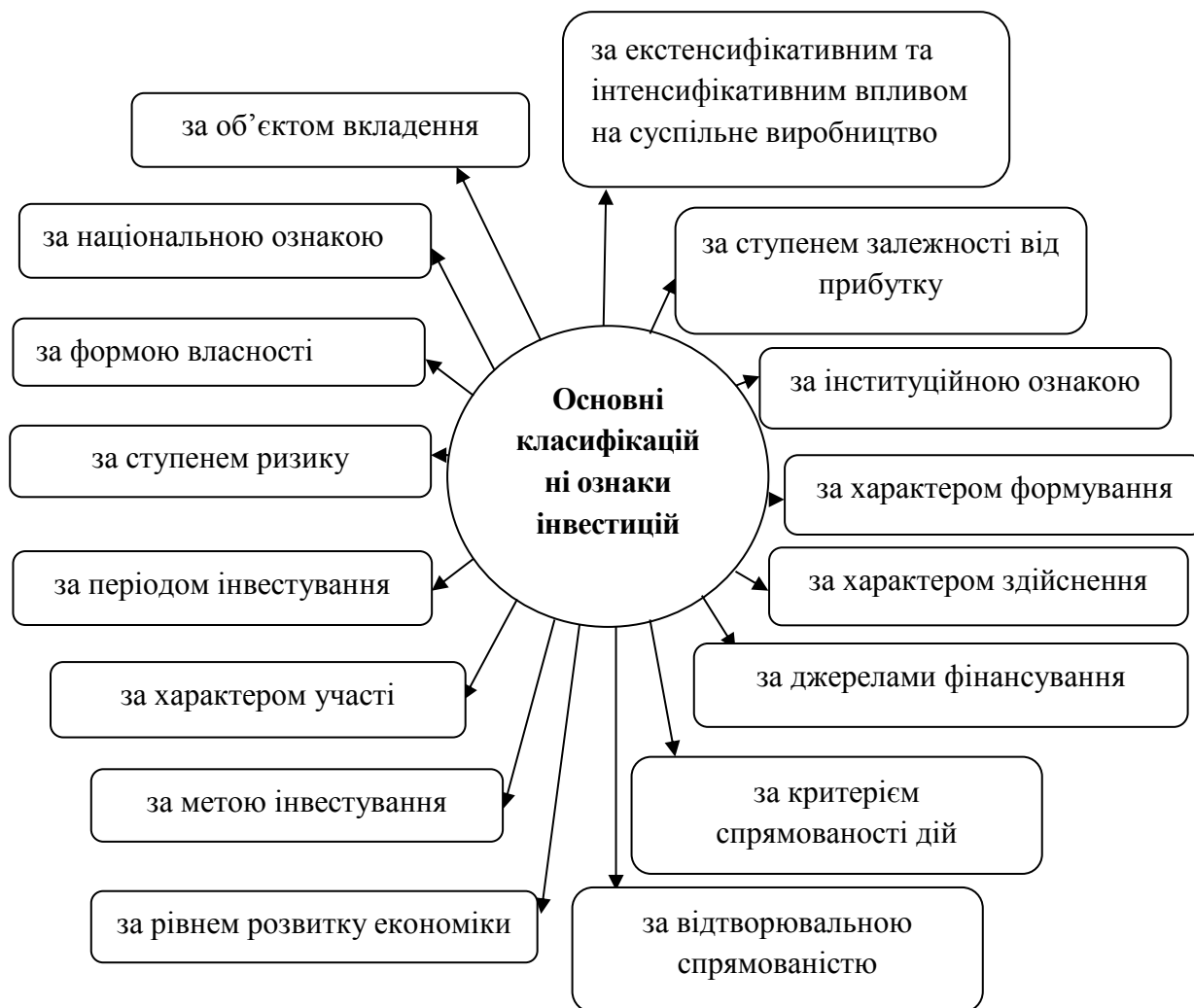

Рисунок 1 – Основні види класифікації інвестицій

Дослідженнями підтверджено, що досягнення інвестиційних цілей потребує впровадження низки заходів та дотримання певних умов, які в агрегованому вигляді послідовно відбивають інвестиційну політику держави. В роботі *інвестиційна політика держави*, стосовно розвитку аграрного сектора, визначається як рівноважний комплекс заходів економічного, соціального, екологічного, політичного, правового та організаційного характеру прямого та опосередкованого впливу на залучення інвестицій у виробничо-господарську діяльність, що здійснюється в сільському господарстві з метою досягнення продовольчої безпеки, нарощування експортного потенціалу, підвищення добробуту сільського населення. Що стосується механізму реалізації інвестиційної політики то, згідно з авторським баченням, він має ґрунтуватись на таких складових (рис. 2).

Найважливішою складовою тут виступає державне регулювання інвестування аграрного сектора за допомогою системи важелів прямої і непрямой дії.

Доведено, що в основу інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки мають бути покладені принципи *активно-пасивного державного регулювання інвестування*, прикладний характер яких проявляється в розрізі наукової, освітянської, організаційної, інформаційно-консультативної, фінансово-кредитної, зовнішньоекономічної, бюджетної, цінової, антимонопольної, амортизаційної, інституціональної, соціальної та екологічної політики.

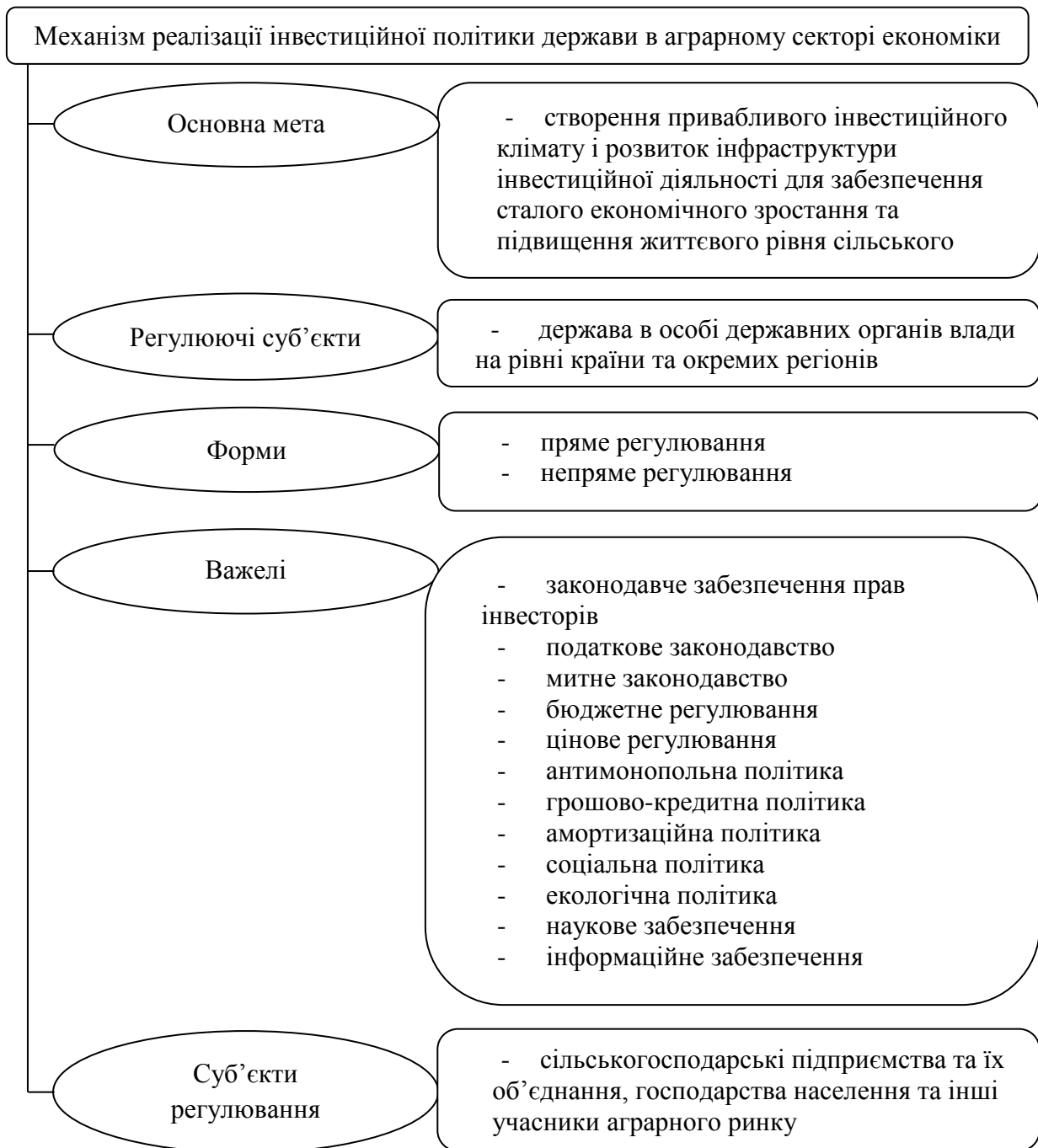

Рисунок 2 – Основні складові механізму реалізації інвестиційної політики держави в аграрному секторі економіки

Роль державного регулювання інвестиційного забезпечення розвитку сучасного аграрного сектора зростає, що зумовлено особливостями сільгоспвиробництва, залежності його результативності від своєчасності, доступності та достатності інвестиційних надходжень; вагомістю аграрного сектора України у формуванні світової продовольчої безпеки; транзитивним характером сучасного народногосподарського комплексу, глибинними соціально-економічними зрушеннями в діяльності суспільства і його сільської громади; посиленням змагальності за інвестиційні ресурси між країнами, регіонами, галузями та товаровиробниками різних організаційно-правових форм.

У другому розділі «Теоретико-методологічні підходи до дослідження інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки» отримали

розвиток методологічні підходи щодо оцінки інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості аграрного сектора, оцінки соціально-економічної результативності інвестиційного забезпечення, розвинуто концептуальні засади формування та оцінки інституціонального забезпечення системи інвестування аграрного сектора.

Перш за все було дано визначення поняттям *«інвестиційний клімат»* та *«інвестиційна привабливість»*. Узагальнення наукових підходів до тлумачення сутнісного змісту цих категорій дало підстави стверджувати, що *«інвестиційний клімат»* швидше об'єктивне поняття, а *«інвестиційна привабливість»* – суб'єктивне. Інвестиційний клімат відбиває сукупність політичних, економічних, правових, географічних, соціально-культурних умов, які у своїй взаємодії забезпечують та впливають на інвестиційну діяльність вітчизняних та іноземних інвесторів на окремо взятій території, тоді як інвестиційна привабливість відображає сукупність об'єктивних та суб'єктивних умов здійснення інвестиційного забезпечення, система показників якого дозволяє оцінити економічну доцільність вкладання капіталу інвестором в об'єкт інвестування.

Зазначимо, інвестиційний клімат доречно розглядати на макрорівні (держава, об'єднання держав) та мезорівні (окремий регіон у державі, область), а інвестиційну привабливість на рівні окремих підприємств як об'єктів майбутнього інвестування.

Об'єктивна оцінка інвестиційного клімату конкретного регіону здійснюється на основі двох ключових підсистем – інвестиційного потенціалу та інвестиційного ризику. При цьому інвестиційний потенціал характеризує сукупність наявних у регіоні факторів виробничо-збутової діяльності та сфер застосування капіталу, а інвестиційний ризик – сукупність факторів, взаємодія та взаємозв'язок яких відбиває ймовірності та наслідки настання несприятливих подій.

Проведеними дослідженнями було встановлено, що існує велика кількість методичних підходів до оцінки інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості. Найбільшого розповсюдження набули такі з них як: статистичний, експертний та рейтинговий. В дисертаційній роботі для визначення рейтингу інвестиційного клімату регіонів (областей) перевагу було надано методиці, що поєднує експертні та економіко-статистичні оцінки, в тому числі канонічного аналізу на основі застосування кореляцій. Метод канонічних кореляцій передбачає проведення факторного та кореляційно-регресійного аналізу з використанням перевірки статистичних гіпотез. Відмінність даного методичного підходу від дослідження, яке проводиться під час класичного кореляційно-регресійного аналізу полягає в тому, що під час проведення канонічного аналізу вивчається зміна не одного, а декількох результативних показників Y_1, Y_2, \dots, Y_s . У дисертації наведена методика проведення такого аналізу, в подальшому вона була покладена в основу практичних розрахунків при довгостроковому прогнозуванні розвитку аграрного сектора економіки України на інвестиційній основі.

Чільне місце в дисертаційній роботі відведено дослідженню методичних підходів до оцінки *соціально-економічної результативності* інвестування в аграрний сектор (рис. 3).

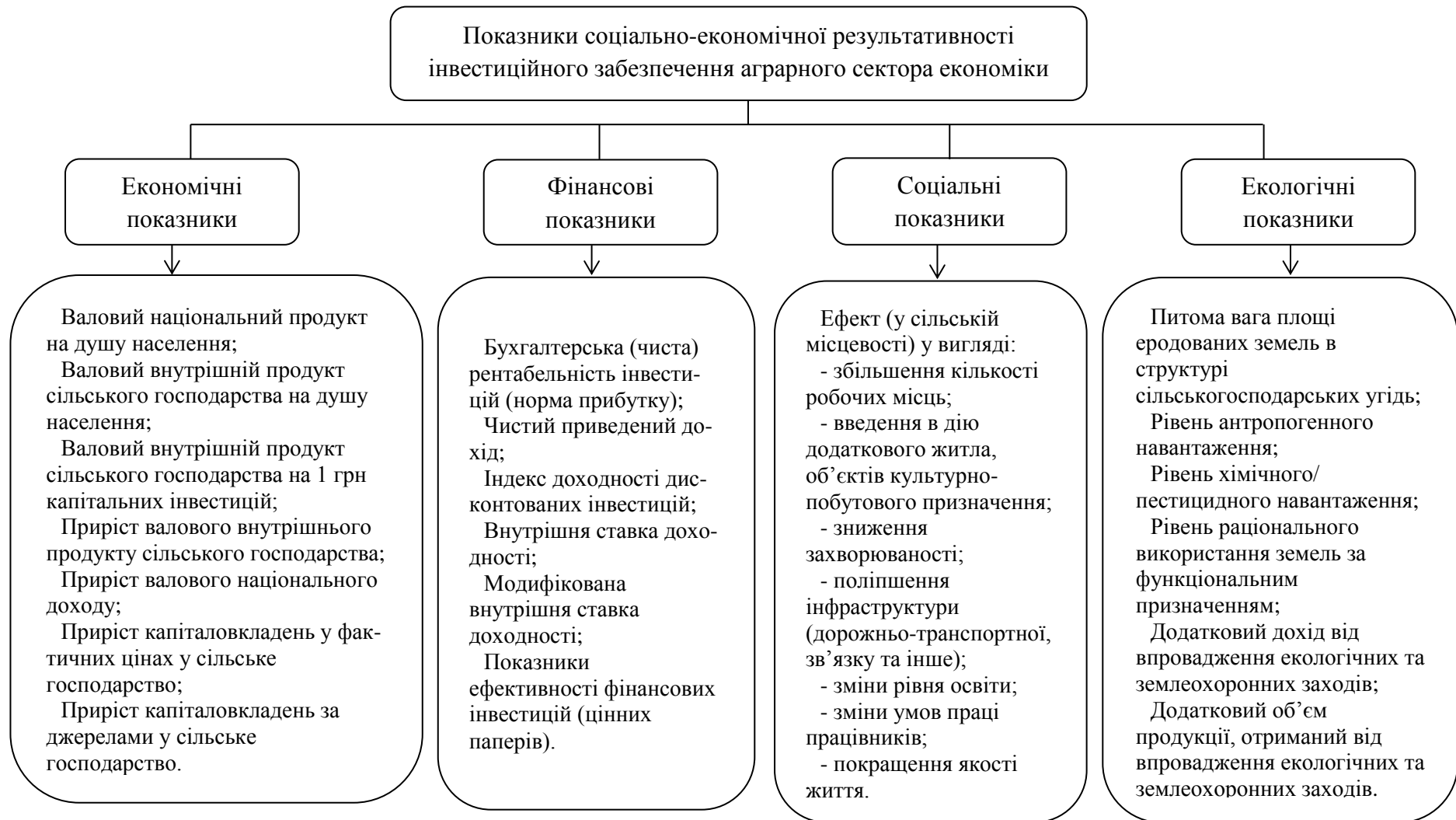

Рисунок 3 – Основні показники соціально-економічної результативності інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки

Констатовано, що у сільському господарстві, як і в цілому по народногосподарському комплексу України, обсяги інвестицій та результативність їх використання, знаходяться в прямій залежності від обсягів виробництва продукції та ефективності всього аграрного сектора. Досліджуючи проблему вибору методичних підходів до оцінки соціально-економічної результативності залучення інвестицій в аграрний сектор, автор дисертації звертає увагу на те, що при розрахунках загальної ефективності інвестицій слід використовувати не абсолютне значення показників ефекту, а його зміни (приросту), обумовленого здійсненням інвестицій.

Невід'ємним елементом системи інвестиційного забезпечення є *інституціональна* складова, як фундаментальна передумова становлення і розвитку інвестиційної політики в аграрному секторі. Виходячи з вагомості *інституціонального середовища* щодо інвестування аграрного сектора в дисертації розкрито сутність даного терміну, при цьому було враховано, що *інституціональне забезпечення*, з одного боку, – це звичаї, традиції, норми поведінки, які прийняті в суспільстві, – *інституції*, а з іншого – це їхнє відтворення у законах, правових нормах, соціальних організаціях – *інститутути*. В широкому розумінні роль інституціоналізму полягає в тому, що він є фактором зниження рівня невизначеності та базисом для прогнозування поведінки суб'єктів у майбутньому.

У дисертації зазначено, що *інституціональне середовище інвестиційного забезпечення* аграрного сектора формують, з одного боку: сільськогосподарські товаровиробники з відповідними структурними підрозділами, менеджерами, спеціалістами, безпосередніми виконавцями виробничо-господарських процесів; жителі сільської місцевості; органи місцевої влади та самоврядування, з іншого – сукупність функціонально повноважних інститутів (правових, наукових, освітянських, інформаційних, фінансово-кредитних, контролюючих, дорадчих тощо). Більш докладніше основні складові інституціонального середовища інвестиційного забезпечення аграрного сектора представлені на рисунку 4.

Основний висновок, який зроблено в дисертації по даному питанню полягає в тому, що формування інституціонального середовища інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки мусить ґрунтуватися на таких базових засадах як: необхідності знаходження суспільно-політичної злагоди з питань підвищення життєвого рівня населення країни, в тому числі її сільського сегменту та узгодження соціально-економічних механізмів його досягнення; наявності існуючого в сільському господарстві ресурсного потенціалу, з відповідними якісними і кількісними параметрами земельних, трудових, інтелектуальних, фінансових, техніко-технологічних, інфраструктурних, природно-кліматичних та інших складових; об'єктивності процесу інтегрування аграрного сектора в світовий економічний простір; доцільності удосконалення системи управління виробничо-господарської діяльності господарюючих суб'єктів, зокрема в частині раціоналізації організаційно-економічних механізмів на основі використання новітніх наукових здобутків. Це стосується як загальнодержавного, так і регіонального рівнів управління соціально-економічними процесами.

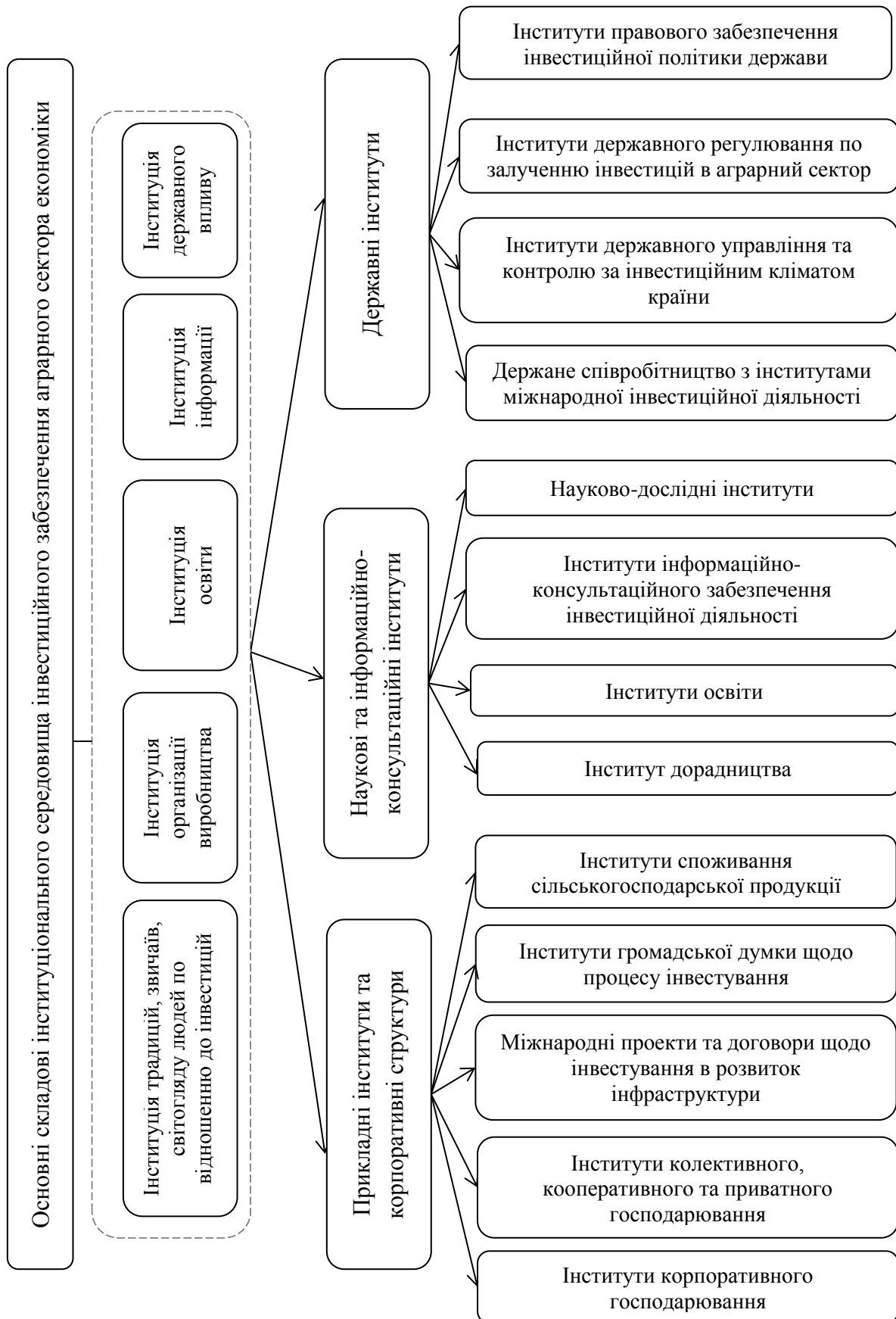

Рисунок 4 – Інституціональне середовище інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки

У третьому розділі «Діагностика інвестиційного забезпечення аграрного сектора України» надано інформацію про форми господарювання в аграрному секторі України, проведено аналіз ресурсного забезпечення суб'єктів господарювання, досліджено джерела формування інвестиційних ресурсів, визначено соціально-економічну результативність інвестицій, висвітлено і узагальнено зарубіжний досвід формування та розвитку інвестиційного забезпечення аграрного сектора.

Проведені дослідження засвідчили, що в сучасних умовах в аграрному секторі економіки функціонують різні організаційно-правові форми господарювання: сільськогосподарські підприємства (приблизно 11 тис.), фермерські господарства (приблизно 32 тис.), господарства населення (приблизно 5,3 млн). У їх володінні перебуває, відповідно, 60%, 8% та 30% земель сільськогосподарського призначення.

Станом на початок 2015 р. земельний фонд країни складав 60,3 млн га, або майже 6% території Європи. Частка сільгоспугідь у структурі земельного фонду країни становила 70,8% (41,5 млн га), ліси – 17,6%, води – 4,0 відсотки. У той же час екологічний стан значних площ земель – незадовільний і вимагає значних вкладень, у тому числі інвестиційних коштів, для виправлення становища.

Що стосується матеріально-технічного забезпечення агротоваровиробників, то відмічається суттєве погіршення його стану в сільгосппідприємствах і деяке покращення в господарствах населення. Як у першому, так і, особливо, у другому випадку через фізичне і моральне старіння техніки має місце погіршення якісних показників технічного потенціалу аграрного сектору. Встановлено також, що з кожним роком зростає напруженість у сфері залучення і ефективного використання трудових ресурсів. На підставі цього в дисертації зроблено висновок, що сучасний стан забезпеченості матеріально-технічними і трудовими ресурсами аграрного сектору України є незадовільним. Подолати дану проблему самотужки селяни не в змозі. Необхідна загальна та регіональна державна підтримка вітчизняного товаровиробника, у тому числі, шляхом проведення адекватної щодо існуючих проблем, інвестиційної політики.

Сучасний стан інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки характеризується (хоча й не стійкою) тенденцією до збільшення обсягів та питомої ваги інвестицій (табл. 1). Але, поки що, частка інвестицій в аграрний сектор не перевищує 20%-ї позначки. В той же час світовий досвід свідчить про те, що для стабільного економічного зростання обсяг інвестицій повинен становити не менше 20-25% у ВВП.

У дисертації зазначено, що подальший розвиток аграрного сектора економіки потребує істотного збільшення обсягів інвестицій за рахунок активізації використання існуючих джерел фінансування. В контексті цього, актуального значення набуває проблема визначення необхідного рівня інвестування аграрного сектора та обґрунтування найперспективніших джерел залучення інвестиційних коштів. Вивчення цього питання засвідчило, що в нинішніх умовах для більшості суб'єктів господарювання основним, а часто і єдиним джерелом інвестицій, є власні кошти (амортизаційні відрахування та прибуток).

Таблиця 1 Динаміка обсягів інвестицій в основний капітал в Україні

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. у % до 2011 р.
Інвестиції в економіку країни – всього, млн грн	259932	293692	267728	219420	273116	105,07
у т.ч. в сільське господарство	16703	19086	18640	18388	29310	175,48
Питома вага інвестицій у сільське господарство в їх загальному обсязі, %	6,43	6,50	6,96	8,38	10,73	+4,31 в.п.
Валовий внутрішній продукт (у факт. цінах) всього, млрд грн	1349,2	1459,1	1522,7	1586,9	1979,5	146,72
Валовий внутрішній продукт (у факт. цінах) сільського господарства, млрд грн	106,6	109,8	128,7	161,1	236,0	221,39
Питома вага усіх інвестицій у ВВП країни, %	19,27	20,13	17,58	13,83	13,80	-5,47 в.п.
Питома вага інвестицій у сільське господарство у ВВП, %	15,67	17,38	14,48	11,41	12,42	-3,25 в.п.

Отже, для більш надійного фінансового забезпечення необхідно використовувати й інші джерела: залучені кошти, у тому числі й іноземних інвесторів; кошти державного й місцевого бюджетів, кредити банків тощо. Зроблено висновок, що без державної підтримки, без створення відповідних умов для належного фінансування аграрного сектору на макрорівні шляхом зниження податкового тягаря, підвищення доступності кредитних ресурсів, введення необхідних дотацій та субсидій аграрна галузь не зможе ефективно розвиватися.

У ході дисертаційного дослідження значна увага була приділена визначенню соціально-економічної результативності інвестиційного забезпечення аграрного сектору. В цілому за досліджуваний період в цій галузі народногосподарського комплексу є певна стабільність результатів господарської діяльності аграрних товаровиробників та поліпшення їх у динаміці: виробництво валової продукції сільського господарства в Україні не зазнало значного спаду і практично збереглося на рівні попередніх років. Фінансові показники господарської діяльності завдяки сприятливій кон'юктурі цін на внутрішньому та зовнішньому продовольчих ринках, поліпшилися. Це забезпечило не тільки нарощування власних коштів товаровиробників та приріст інвестицій в сільське господарство регіонів, а й підвищення показників ефективності аграрного бізнесу та віддачі вкладених ресурсів. Як наслідок, результати інвестиційної діяльності сільського господарства в 2015 р. помітно перевищують показники минулих років (табл. 2).

Проведені дослідження показали, що інвестування аграрного сектору економіки, в тих чи інших організаційно-економічних та правових формах, здійснюється практично в кожній державі світу, а його значення і роль постійно зростають. Зроблено висновок, що Україна, маючи потужний аграрний потенціал, не може не враховувати позитивних надбань у цій сфері країн дальнього і

ближнього зарубіжжя, таких як: Франція, Італія, Німеччина, Велика Британія, Сполучені Штати Америки, Аргентина, Бразилія, Мексика, Польща, Південна Корея, Китай, Республіка Білорусь, Казахстан та інші.

Таблиця 2 Показники ефективності інвестицій в сільському господарстві України

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. у % до 2011 р.
Вартість валової продукції (у постійних цінах 2010 р.) на 1 грн інвестицій, грн	16,10	13,00	11,70	14,21	13,68	84,97
Чистий прибуток на 1 грн інвестицій, грн.	1,41	1,40	0,84	1,10	3,49	247,52
Приріст чистого прибутку на 1 грн інвестицій, грн	х	0,08	-0,66	0,29	2,80	х
Рівень рентабельності, %						
- сільського господарства	27,0	20,5	11,2	25,8	43,0	+16,00 в.п.
- рослинництва	32,3	22,3	11,1	29,2	52,6	+20,30 в.п.
- тваринництва	13,0	14,3	11,3	13,4	9,8	-3,20 в.п.
Припадає на 1 га сільсько- господарських угідь, грн:						
- валової продукції (у пос- тійних цінах 2010 р.)	6405,57	6119,82	6947,55	6904,32	6569,14	102,55
- чистого прибутку	692,56	732,67	410,10	556,40	2805,75	405,13
Припадає на середньоріч- ного працівника, тис. грн:						
- валової продукції (у пос- тійних цінах 2010 р.)	389,30	376,42	452,18	479,20	487,32	125,18
- чистого прибутку	42,09	45,07	26,69	38,62	208,14	494,51

У дисертації, з різним ступенем деталізації, розкрито найбільш характерні особливості інвестиційної політики цих держав, механізми її реалізації і, на основі цього, виділено низку підходів та узагальнень, які мають перспективи застосування їх в Україні.

У четвертому розділі «**Основоположні засади підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектора України в сучасних умовах**» висвітлено питання розвитку системи маркетингу як чинника формування інвестиційної привабливості аграрного сектора, посилення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання, підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва.

Досліджуючи питання розвитку маркетингу автор виходив з того, що ефективний маркетинг є одним із важливих засобів формування інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки. В зв'язку з цим у роботі обґрунтовано положення, згідно з яким система аграрного маркетингу передбачає постановку та вирішення наступних завдань: комплексне дослідження ринку; виявлення постійного попиту; виявлення незадоволених потреб; планування

асортименту і цін на товари; розробка заходів для максимально повного задоволення попиту; розробка заходів щодо вдосконалення управління та організації виробництва. Забезпечення виконання поставлених завдань є вагомою гарантією досягнення агротоваровиробниками позитивних результатів у господарській діяльності, що дасть можливість підвищити їх ефективність, а в перспективі – додаткового використання інвестиційних ресурсів як власних, так і залучених.

З використанням відповідних матеріалів, розкрито сутність складових завдань системи маркетингу та обґрунтовано послідовність розроблення ринкової позиції суб'єктів господарювання. За допомогою SWOT-аналізу встановлено ряд об'єктивних і суб'єктивних причин та факторів (сильні та слабкі сторони), що можуть вплинути на розвиток маркетингових стратегій суб'єктів господарювання. Виявлено зв'язок між ними, тобто визначені позиції, які ліквідовують слабкі сторони за допомогою сильних сторін та можливостей товаровиробника (табл. 3).

Таблиця 3 Матриця SWOT-аналізу агротоваровиробників України

Поле «СіМ»	Поле «СіЗ»
<p>1. При правильному використанні земельних ресурсів, залучаючи сучасну матеріально-технічну базу, інноваційні технології виробництва, досвідчених працівників досягається підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва</p> <p>2. Висока прибутковість ведення господарства дасть змогу залучити додаткові інвестиційні ресурси як власні, так і залучені</p>	<p>1. Пошук надійних постачальників виробничих ресурсів для сільськогосподарського виробництва</p> <p>2. Розширення каналів збуту сільськогосподарської продукції для пошуку більш привабливіших покупців</p> <p>3. Дотримання технологій виробництва продукції для зростання кількісного та якісного результату</p> <p>4. Матеріальне та моральне стимулювання працівників, заохочення молодих фахівців працювати в аграрному секторі, розвиток соціальної інфраструктури</p>
Поле «СлМ»	Поле «СлЗ»
<p>1. Додатково залучені інвестиційні ресурси дадуть змогу провести модернізацію виробничого процесу у сільському господарстві шляхом механізації та автоматизації, що дасть змогу знизити витрати праці та собівартість продукції</p> <p>2. Організація роботи маркетингових служб в сільськогосподарських підприємствах та організація збутових кооперативів для господарств населення, основними функціями яких було б інформування товаровиробників про ситуацією, яка склалася на продовольчих ринках, допомога у знаходженні потенційних покупців продукції та просуванні товарів на ринку</p> <p>3. Формування та функціонування прозорого ринку виробничих ресурсів для сільського господарства</p>	<p>Потребує розробки такої стратегії, яка одночасно дасть змогу ліквідувати слабкі сторони сільськогосподарських товаровиробників і уникнути загроз. У такому випадку пропонується стратегія концентрації виробництва, яка дасть можливість залучити інвесторів та додаткові інвестиційні ресурси зі сторони, підвищуючи ефективність виробництва сільськогосподарської продукції</p>

Матриця SWOT-аналізу доводить, що більшість можливостей можна реалізувати шляхом залучення інвестиційних ресурсів як власних, так і запозичених, що дасть змогу мінімізувати слабкі сторони сільськогосподарських товаровиробників. Адже закупівля нових сортів рослин і високопродуктивних тварин, будівництво, модернізація, механізація та автоматизація виробничих процесів у рослинництві та тваринництві покращить виробничу інфраструктуру, підвищить продуктивність рослин і тварин, знизить собівартість сільськогосподарської продукції та витрати праці на її виробництво. В результаті цих змін підвищиться якість продукції, її ціна та попит, що забезпечить отримання прибутку та підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва, і, як наслідок – позитивно впливатиме на інвестиційний процес в аграрному секторі економіки країни.

Дослідженнями підтверджено той факт, що зовнішньоекономічна діяльність господарюючих суб'єктів аграрного сектора економіки сприяє формуванню експортного потенціалу країни, залученню іноземних інвестицій, розвитку економіки відкритого типу. Експортно-імпортні операції українських товаровиробників здійснювалися з країнами всіх континентів.

У той же час, неефективні механізми державної підтримки сільськогосподарського товаровиробника не сприяють підвищенню інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки як для вітчизняних суб'єктів господарювання, так і для іноземних підприємств та компаній, що гальмує залучення іноземних інвестицій у дану галузь, про що свідчать дані, наведені в таблиці 4.

Таблиця 4 Прямі іноземні інвестиції з окремих країн світу в сільське, лісове та рибне господарство України, на початок року, млн дол. США

Країни	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. у % до 2011 р.
Кіпр	237,8	343,8	312,7	361,5	238,7	100,38
Нідерланди	33,3	18,8	21,4	17,0	22,2	66,67
Німеччина	58,6	62,5	63,4	64,9	64,9	110,75
Російська Федерація	8,8	6,3	10,1	11,0	4,6	52,27
Австрія	14,2	7,7	11,0	14,3	7,1	50,00
Велика Британія	126,8	42,4	37,6	35,4	45,5	35,88
Віргінські Острови (Брит.)	12,0	15,0	27,3	31,7	19,6	163,33
Франція	21,9	22,1	22,4	23,1	17,7	80,82
Швейцарія	16,8	1,3	1,3	0,7	0,5	2,98
Італія	3,8	3,7	3,4	3,5	2,4	63,16
Польща	29,1	33,1	32,8	32,1	31,9	109,62
США	24,1	22,9	25,9	22,1	19,4	80,50
Угорщина	3,1	3,8	3,8	3,9	3,1	100,00
Беліз	1,2	1,2	1,2	2,5	3,4	283,33
Інші країни	128,0	140,7	143,5	153,2	136,0	106,25
Разом	719,5	725,3	717,8	776,9	617,0	85,75

У ринковій економіці основним джерелом інвестування діяльності господарюючих суб'єктів виступає їх власний фінансово-ресурсний потенціал, а

тому підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва є базовою умовою стабільного надходження інвестицій відповідним товаровиробникам. У зв'язку з цим, питанню підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва в дисертації приділена велика увага. Насамперед, за допомогою методу групування був встановлений прямий зв'язок між більшістю показників економічної ефективності і рівнем концентрації інвестицій у розрахунку на одиницю площі сільгоспугідь та обернений – за рівнем спеціалізації виробництва. Останнє засвідчує, що в сучасних умовах, ефективна система ведення сільського господарства базується, переважно, на раціональному поєднанні галузей. Поглиблення ж спеціалізації потребує суттєвих капітальних вкладень, нових технічних засобів праці та інновацій, а це не завжди супроводжується високою віддачею (табл.5).

Таблиця 5 Рівень інвестування різних типів спеціалізації аграрних підприємств (включаючи фермерські господарства) в Україні та ефективність їх діяльності, 2014 р.

Тип спеціалізації	Інвестиції		Прибуток на 1 га сільськогосподарських угідь, грн	Рівень рентабельності основної діяльності, %
	на 1 га сільськогосподарських угідь, грн	на 1 працівника, зайнятого у сільськогосподарському виробництві, тис. грн		
Зернова	1054,35	39,42	1798,35	22,8
Зерно-соняшникова	680,97	31,69	1512,12	27,3
Зерно-плодова	1234,67	51,55	4358,87	33,7
Зерно-м'ясна	2058,86	50,78	5142,09	28,7
Зерно-молочна	1267,67	33,09	2046,24	29,1
Зерно-яєчна	965,54	38,32	2301,27	30,5

Дослідження напрямів підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва як вихідної умови покращення інвестування підприємств аграрного сектора дають підстави для висновку, що основним джерелом інвестування виробничо-господарської діяльності аграрних господарюючих суб'єктів у сучасних умовах виступає їх дохід та/або прибуток, що в повній мірі узгоджується з об'єктивними вимогами ринкової економіки. Діалектичний взаємозв'язок ефективності та інвестування виробничо-господарської діяльності полягає в тому, що здійснювана сільськогосподарськими суб'єктами, органами державного управління та місцевого самоврядування інвестиційна політика слугує чинником, який суттєво впливає на соціально-економічну результативність аграрного виробництва.

У п'ятому розділі «**Основні шляхи удосконалення інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки України**» обґрунтовано основні напрями удосконалення механізму державного регулювання інвестування інноваційного розвитку аграрного сектора та механізму реалізації інвестиційної

політики держави, реалізовано концептуальні положення методики довгострокового прогнозування розвитку аграрного сектора на інноваційній основі, здійснено моделювання інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектора на основі кластерного аналізу.

Зазначено, що інноваційний розвиток сільського господарства України базується на здійсненні державної інвестиційної політики, спрямованої на активізацію нововведень, як пріоритетної складової загальної стратегії підвищення конкурентоспроможності галузі. У першу чергу інноваційний розвиток аграрного сектора економіки залежить від інвестиційного забезпечення в основні галузі сільського господарства (табл.6).

Таблиця 6 Основні показники фінансування витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт за джерелами фінансування та галузями наук (сільськогосподарські науки)

Показники	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. у% до 2011 р.
Кількість наукових установ	161	151	135	127	132	81,99
Фінансування витрат на наукові та науково-технічні роботи, всього, млн грн	564,0	647,0	636,1	590,8	605,4	107,34
у тому числі за рахунок коштів державного бюджету	443,7	512,7	489,4	451,1	411,9	92,83
Обсяг наукових робіт, виконаних за власні кошти наукових установ, млн грн	88,6	95,8	103,3	81,0	124,5	140,52

За останні п'ять років кількість наукових організацій, які займаються розробкою та впровадженням інноваційних продуктів у сільському господарстві скоротилася на 18%, при цьому фінансування на виконання наукових та науково-технічних робіт коливається, але за рахунок коштів державного бюджету з кожним роком неухильно зменшується. Фінансування наукових та науково-технічних робіт за власні кошти наукових установ зростає, але це не має визначального впливу на загальний показник. Все це опосередковано свідчить про занепад наукових інститутів, зменшення досліджень і впровадження інноваційних продуктів у аграрний сектор.

В дисертації обґрунтовано напрями, за якими, на думку автора, мусить відбуватися удосконалення механізму державного регулювання і підтримки процесу інноваційного розвитку аграрних товаровиробників (рис. 5).

Велика увага в ході проведення дисертаційного дослідження була приділена проблемі удосконалення механізму реалізації інвестиційної політики держави в аграрному секторі. Доведено, що важливими складовими створення привабливого середовища для залучення додаткових інвестиційних ресурсів в аграрний сектор є: формування зрозумілої та передбачуваної законодавчої бази; використання простих та ефективних адміністративних алгоритмів прийняття управлінських рішень; введення обмежень на процедури, що пов'язані із перешкоджанням та зупинкою підприємницької діяльності; забезпечення

рівних умов для різних типів інвесторів і відкритість іноземним інвестиціям; покращення доступу до фінансування діяльності сільськогосподарським товаровиробникам різних форм власності, господарювання та виробничо-господарських параметрів; удосконалення виробничої та соціальної інфраструктури в сільській місцевості; приведення систем освіти і наукових досліджень у відповідність потребам аграрних товаровиробників та сільського населення; посилення охорони навколишнього середовища.

Рисунок 5 – Удосконалення механізму державного регулювання процесу інноваційного розвитку аграрного сектору України

На рисунку 6 відображено основні напрями вирішення даної проблеми у розрізі політичної, економічної, соціальної та екологічної складових. В роботі досліджено роль і значення кожного напрямку підвищення результативності інвестиційної політики держави, внесено відповідні пропозиції.

Рисунок 6 – Основні напрями удосконалення механізму реалізації інвестиційної політики держави в аграрному секторі

У системі факторів удосконалення інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки чільну роль відіграє наукове обґрунтування перспектив його довгострокового розвитку на основі прогнозування. В дисертації обґрунтовано, що для аналізу й оптимізації розподілу інвестицій доцільно використовувати методи економіко-математичного моделювання, серед яких об'єктивний характер впливу чинників інвестиційної діяльності найбільш повно віддзеркалює метод кореляційного-регресійного аналізу. З використанням цього методу та застосуванням програмних продуктів MS Excel та STATISTICA, економетричного пакету EViews нами було здійснено прогноз розвитку аграрного сектору України.

Досліджувалися обсяги виробництва сільськогосподарської продукції на 100 га сільгоспугідь, тис. грн (Y) у залежності від зміни дії таких факторів: фондозабезпеченість (вартість основних виробничих фондів у розрахунку на 100 га сільгоспугідь), тис. грн (X_1); фондоозбросеність (вартість основних виробничих фондів у розрахунку на 1 працівника, зайнятого в сільгоспвиробництві), тис. грн (X_2); капітальні інвестиції в сільське господарство в розрахунку на 100 га сільгоспугідь, тис. грн (X_3); капітальні інвестиції в сільське господарство в розрахунку на 1 працівника, зайнятого в сільгоспвиробництві, тис. грн (X_4); площа сільгоспугідь у розрахунку на 1 працівника, зайнятого в сільгоспвиробництві, га (X_5); чисельність дослідників, що займаються проблемами сільського господарства в розрахунку на 100 га сільгоспугідь, осіб (X_6); енергозабезпеченість (енергетичні потужності в розрахунку на 100 га сільгоспугідь), кВт (X_7); енергоозбросеність (енергетичні потужності в розрахунку на 1 працівника, зайнятого в сільгоспвиробництві), кВт (X_8); рівень виробничих витрат на 100 га сільгоспугідь, тис. грн (X_9); середньомісячна заробітна плата 1 працівника в сільському господарстві, грн (X_{10}).

На першому етапі дослідження проводилося виявлення зв'язку між результативною (Y) та кожною факторною ознаками (X). З метою встановлення форми залежностей між ними розглядалися лінійна $\overline{y_x} = a_0 + a_1x_1$ та логарифмічна функції $\overline{y_x} = a_0 + a_1 \ln x_1$. За результатами статистичної оцінки у всіх випадках мала місце лінійна форма зв'язку (коефіцієнт детермінації був вищий), а отримані рівняння регресії характеризувалися такими значеннями:

$$\begin{array}{ll} \overline{y_x} = 311,79 + 0,86x_1 (R^2 = 0,88); & (1) \quad \overline{y_x} = 1335,93 - 47,17x_6 (R^2 = 0,78); & (6) \\ \overline{y_x} = 420,80 + 0,93x_2 (R^2 = 0,84); & (2) \quad \overline{y_x} = 818,21 - 2,22x_7 (R^2 = 0,05); & (7) \\ \overline{y_x} = 395,20 + 4,90x_3 (R^2 = 0,75); & (3) \quad \overline{y_x} = 234,55 + 6,01x_8 (R^2 = 0,68); & (8) \\ \overline{y_x} = 431,66 + 7,23x_4 (R^2 = 0,86); & (4) \quad \overline{y_x} = 15,86 + 1,56x_9 (R^2 = 0,63); & (9) \\ \overline{y_x} = 218,62 + 6,95x_5 (R^2 = 0,75); & (5) \quad \overline{y_x} = 416,98 + 0,11x_{10} (R^2 = 0,91). & (10) \end{array}$$

З врахуванням отриманих результатів і зроблених на їх підставі висновків був проведений пошук залежності обсягів валової продукції на 100 га сільгоспугідь від зміни обраних факторів шляхом побудови і розв'язання моделі множинної регресії: $\overline{y_x} = a_0 + a_1x_1 + a_2x_2 + \dots + a_nx_n$. (Фактор (X_7) з подальшого дослідження був виключений, як не значимий).

Отримали наступне рівняння регресії:

$$\bar{y}_x = 2399,1 + 6,5x_1 + 15,4x_2 + 67,2x_3 + 15,4x_4 + 3,6x_5 - 74,0x_6 + 24,4x_8 + 1,4x_9 + 0,3x_{10}. (R^2 = 0,96). \quad (11)$$

Для прогнозування зміни обсягів валової продукції на наступні періоди був побудований тренд (рис. 7), що найбільш повно описує сформовану в дослідженні вибірку: $Y(t) = 159903,00 + 8952,30t$. (12)

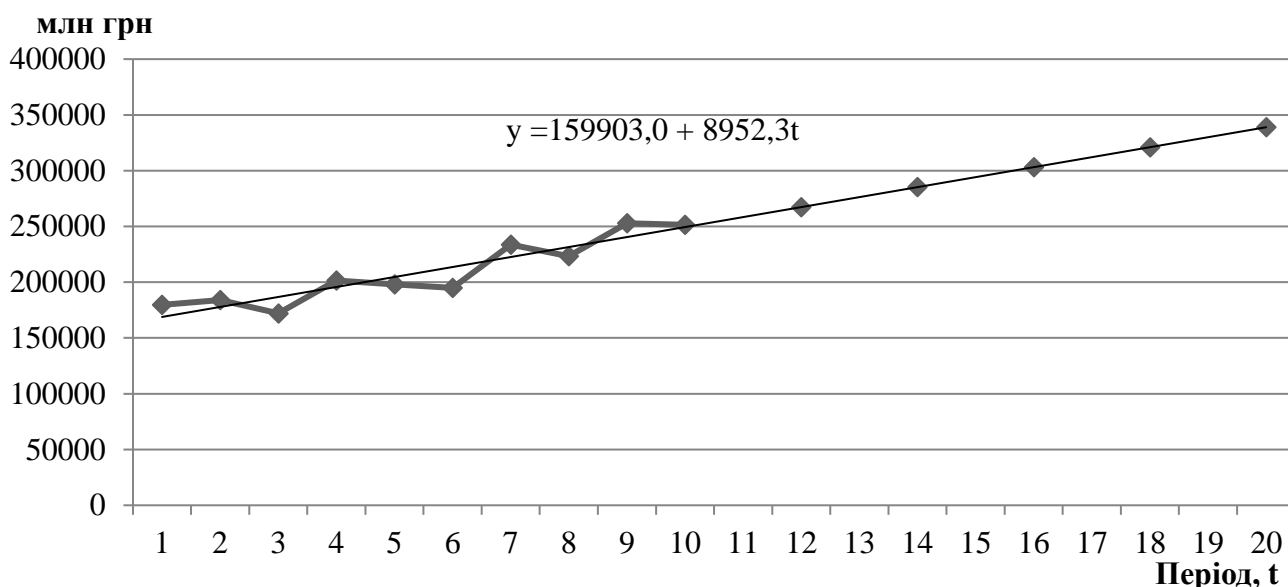

Рисунок 7 – Графічна інтерпретація розрахунку лінійної моделі зміни обсягів валової продукції сільського господарства (в постійних цінах 2010 р.)

Однією з важливих передумов залучення інвестицій, є врахування конкретних характеристик, насамперед інвестиційного клімату окремих регіонів (областей) – об'єктів інвестування. В основу оцінки інвестиційного клімату було покладено визначення рейтингу регіонів, який визначався шляхом проведення економіко-математичних розрахунків та експертного діагностування. При цьому розглядалися дві ключові підсистеми: інвестиційний потенціал та інвестиційний ризик. Визначення інвестиційного потенціалу передбачає використання абсолютних значень показників, а інвестиційного ризику – ймовірних. Автором дисертації було сформовано систему показників для обчислення сукупного (інтегрального) інвестиційного потенціалу і ризику, як зваженої суми значень окремих видів потенціалу та ризику, для оцінки внеску кожного з них в сукупний показник інвестиційного клімату в аграрному секторі (табл.7).

На основі визначених рейтингів та абсолютних значень обраних показників було здійснено кластеризацію областей України та обґрунтовано заходи щодо зниження рівня інвестиційного ризику і підвищення рівня інвестиційного потенціалу у розрізі їх.

Паралельно з цим для комплексної оцінки інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки було використано багатовимірні статистичні методи в якості початкової бази розрахунків та застосовано метод канонічних кореляцій, методика проведення яких була розглянута у другому розділі дисертації.

Таблиця 7 Рейтинг областей України за рівнем інвестиційного потенціалу та ризику в аграрному секторі економіки країни

Область	Сукупний інвестиційний потенціал	Кінцевий рейтинг	Сукупний інвестиційний ризик	Кінцевий рейтинг
Вінницька	4,78	1	11,83	14
Волинська	14,05	19	8,85	5
Дніпропетровська	6,27	6	14,82	22
Донецька	12,66	14	13,32	17
Житомирська	13,45	18	14,55	21
Закарпатська	15,21	21	6,40	1
Запорізька	9,73	10	14,83	23
Івано-Франківська	13,34	17	9,96	8
Київська	5,38	3	13,64	19
Кіровоградська	11,87	11	8,50	4
Луганська	17,29	24	7,72	3
Львівська	8,34	7	15,10	24
Миколаївська	12,23	13	10,91	10
Одеська	5,57	4	12,18	15
Полтавська	5,14	2	11,22	12
Рівненська	15,82	23	13,37	18
Сумська	14,14	20	10,83	9
Тернопільська	13,28	16	9,09	7
Харківська	5,80	5	14,50	20
Херсонська	13,22	15	12,30	16
Хмельницька	9,22	8	11,17	11
Черкаська	9,26	9	6,46	2
Чернівецька	15,75	22	8,99	6
Чернігівська	12,01	12	11,67	13

У статистичному дослідженні основних складових інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки метод канонічних кореляцій було реалізовано для 13 залежних змінних та 50 факторних показників, які їх характеризують за 2014 р. по кожній області України. Усі розрахунки виконувались за допомогою програмного забезпечення STATISTICA. Отримані результати дали змогу визначити кількісні оцінки латентних показників сукупного інвестиційного потенціалу та окремих його складових для кожної окремої області. Їх було використано для ранжування областей за значеннями показників, для виявлення кластерних груп з найвищими та найнижчими показниками (табл. 8).

Провідними у формуванні та використанні сприятливого інвестиційного потенціалу серед регіонів України у 2014 р. були Полтавська, Київська, Вінницька, Харківська, Дніпропетровська, Одеська, Черкаська, Хмельницька, Львівська та Кіровоградська області. Вони відрізняються більш високими значеннями канонічної змінної. Найменш ризиковим залучення інвестицій в аграрний сектор у 2014 р. мало місце в Закарпатській, Черкаській, Кіровоградській, Луганській, Миколаївській, Івано-Франківській, Одеській, Хмельницькій, Волинській та Полтавській областях. Вони відрізняються більш низькими значеннями канонічної змінної.

Таблиця 8 Кількісні оцінки латентних показників сукупного інвестиційного потенціалу й сукупного інвестиційного ризику областей України

Область	Сукупний інвестиційний потенціал		Сукупний інвестиційний ризик	
	Z_y	Ранг регіону за значенням Z_y	Z_y	Ранг регіону за значенням Z_y
Вінницька	6,00	3	23,45	13
Волинська	18,82	20	19,18	9
Дніпропетровська	7,75	5	25,56	15
Донецька	16,74	15	27,29	17
Житомирська	18,61	19	32,30	24
Закарпатська	19,73	22	8,05	1
Запорізька	13,88	11	27,39	18
Івано-Франківська	14,99	12	18,85	6
Київська	5,95	2	27,59	19
Кіровоградська	13,87	10	11,75	3
Луганська	23,34	24	12,92	4
Львівська	10,66	9	29,32	22
Миколаївська	16,48	13	18,45	5
Одеська	7,91	6	19,27	7
Полтавська	5,37	1	20,52	10
Рівненська	19,29	21	29,63	23
Сумська	17,52	18	24,58	14
Тернопільська	17,24	17	20,89	11
Харківська	7,73	4	27,05	16
Херсонська	16,64	14	27,98	20
Хмельницька	10,16	8	19,05	8
Черкаська	9,28	7	10,76	2
Чернівецька	21,09	23	22,78	12
Чернігівська	17,14	16	28,42	21

Порівнюючи дані таблиць 7 та 8, можна зробити висновок, що рейтинги областей країни щодо вивчення інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки, визначені за допомогою експертних та статистичних методів майже не відрізняються один від одного, що засвідчує достовірність отриманих результатів. На основі рейтингів та абсолютних значень показників здійснюється кластеризація аграрного сектора економіки областей України (табл. 9).

Таблиця 9 Кластеризація окремих областей України за основними складовими інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки

Кластерні групи	Ознаки	Область
перша	високий потенціал, низький рівень ризику	Кіровоградська, Полтавська, Хмельницька, Черкаська
друга	високий потенціал, високий рівень ризику	Вінницька, Дніпропетровська, Запорізька, Київська, Львівська, Одеська, Харківська
третя	низький потенціал, високий рівень ризику	Донецька, Житомирська, Рівненська, Херсонська, Чернігівська
четверта	низький потенціал, низький рівень ризику	Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Луганська, Миколаївська, Сумська, Тернопільська, Чернігівська

Використання результатів оцінювання основних складових інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки окремих регіонів, проведеного на основі методики, яка була застосована, сприятиме прийняттю обґрунтованих рішень інвесторами щодо ефективного спрямування інвестиційних ресурсів та підвищення рівня інвестиційної привабливості аграрного сектора окремих регіонів країни і об'єктів інфраструктури цього регіону, що сприятиме зростанню ділової активності і рівня життя сільського населення. Також проведені розрахунки дозволяють виявити основні проблеми сільськогосподарських товаровиробників, які перешкоджають надходженню інвестиційних ресурсів до регіону та знаходження основних шляхів їх вирішення з урахуванням регіональних особливостей, які були виявлені під час дослідження.

ВИСНОВКИ

Проведене наукове дослідження дозволило зробити теоретико-методологічні узагальнення та обґрунтувати ряд рекомендаційних положень, прикладне використання яких забезпечує підвищення соціально-економічної та екологічної результативності інвестицій в аграрний сектор економіки.

1. Узагальнено та систематизовано наукові підходи щодо трактування понять «інвестиції», «інвестиційна політика» та «інвестиційне забезпечення». Згідно з авторською точкою зору, категорія «інвестиції» віддзеркалює вкладення фінансових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів у необоротні активи та приріст оборотних активів з метою одержання в подальшому доходів (прибутку) або досягнення іншого значимого для інвестора ефекту. Інвестиційна політика держави в аграрному секторі визначається як комплекс заходів соціального, економічного, правового та організаційного характеру прямого та опосередкованого впливу на залучення інвестицій у виробничо-господарську діяльність, що здійснюється в сільському господарстві. Інвестиційне забезпечення аграрного сектора розглядається як складна динамічна система, цільове призначення якої полягає в сприянні прогресивному розвитку галузі й господарського комплексу в цілому шляхом пошуку, залучення, розподілу та вкладення грошових, матеріальних та інтелектуальних ресурсів різних джерел походження з врахуванням сукупного впливу факторів макро- та мікросередовища для досягнення перспективних соціально-економічних цілей.

2. Визначено вихідні положення науково-економічного забезпечення розвитку інституціонального середовища інвестування аграрного сектора. Встановлено, що інституціональне середовище інвестиційного забезпечення аграрного сектора формується, з одного боку, господарюючими суб'єктами з відповідними структурними підрозділами, менеджерами, спеціалістами, безпосередніми виконавцями виробничо-господарських процесів, жителями сільської місцевості, які є носіями звичаїв та традицій аграрної виробничо-господарської діяльності, а з іншого – сукупністю повноважних інститутів (органів державного управління та місцевого самоврядування, правовими, науковими, освітянськими, інформаційними, фінансово-кредитними установами) та їх

функціональних об'єктів, кожний з яких в якості складової інституціональної системи має власне цільове призначення та соціально-економічну значущість.

3. Встановлено, що об'єктивний характер зростаючої ролі державного регулювання інвестування аграрного сектору в умовах сучасної економіки зумовлюється: глибинними структурними зрушеннями, що відбуваються в сільському господарстві внаслідок утвердження на селі ринкової економіки; необхідністю збалансованого розвитку міжгалузевих пропорцій в агропромисловому комплексі та національному господарстві в цілому; посиленням в інвестиційному забезпеченні значущості інтелектуальної складової; вагомістю створення сприятливого інвестиційного клімату для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій у сільське; прискоренням економічної глобалізації, динаміка якої вимагає узгодження поведінки державних органів управління та аграрних господарюючих суб'єктів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності; важливістю врахування особливостей конкретних сільських територій у суспільному поділі праці; потребою реалізації стратегії відродження села й селянства; значущістю захисту навколишнього середовища, збереження природних ландшафтів, відновлення родючості землі та раціонального використання ресурсів довкілля.

4. В економічно розвинених країнах сільське господарство визнається стратегічно важливою галуззю, пріоритетний розвиток якої забезпечується відповідною державною політикою та захистом від стихійних ринкових процесів. Узагальнення світового досвіду засвідчує, що залучення інвестицій в аграрний сектор проводиться згідно державної інвестиційної політики, визначених у країні соціально-економічних цілей й наявними макроекономічними та мікроекономічними чинниками. Форми державної підтримки інвестиційного забезпечення аграрного сектору досить різноманітні та проявляються в розрізі науково-дослідних робіт, програмно-цільових проектів, підготовки кадрів, розвитку соціальної сфери, а також здійснення суто економічних заходів таких як: бюджетування, податкові пільги, тарифні й нетарифні бар'єри, державні закупівлі, позики, субсидії тощо. Вибір стратегічних орієнтирів економічного розвитку аграрного сектору України передбачає використання зарубіжного досвіду залучення інвестицій з врахуванням особливостей нашої держави.

5. Запропоновано методологічний інструментарій до оцінки інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості аграрного сектору, в основу якого покладено проведення комплексної експертно-статистичної оцінки. При цьому взято до уваги, що інвестиційний клімат відбиває сукупність політико-правових, соціально-економічних, природно-кліматичних умов, які у своїй взаємодії забезпечують інвестиційну діяльність інвесторів на окремо взятій території, а інвестиційна привабливість відображає економічну доцільність вкладання капіталу в об'єкт інвестування залежно від цілей інвестора. Оцінка інвестиційного клімату конкретного регіону проводиться з урахуванням існуючого в ньому інвестиційного потенціалу – сукупності наявних факторів виробничо-збутової діяльності і сфер застосування капіталу, та інвестиційного ризику – факторів,

взаємодія та взаємозв'язок яких відбивають ймовірності та наслідки настання несприятливих подій.

6. Особливості сільськогосподарського виробництва та його суспільно-політична й соціально-економічна значущість виступають в якості атрибутивних чинників, необхідність врахування яких закладає методологічну основу оцінювання результативності інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки. Об'єктивний характер такої оцінки забезпечується завдяки комплексно-системному підходу, що включає аналіз економічних, соціальних та екологічних наслідків інвестиційної діяльності в аграрному секторі. Раціональним варіантом інвестування аграрної виробничо-господарської діяльності виступає інвестиційний проект, в якому збалансовуються економічна ефективність виробництва і його соціально-екологічна результативність.

7. Встановлено, що інвестиційна політика держави в аграрному секторі, який виступає в якості відкритої соціально-економічної системи, значною мірою формується під впливом дії чинників різного характеру. Безпосередньо на інвестиційні процеси в аграрному секторі суттєво впливають, з одного боку, умови в яких здійснюється діяльність суб'єктів господарювання з належними їм ресурсами, соціумом, внутрішньогосподарськими структурами та соціально-економічними цілями, а з іншого – фактори, що відбивають існуючі на державному та регіональному рівні інфраструктурні складові ринкового та інституціонального середовища. Отже, державна інвестиційна політика стосовно аграрного сектора покликана узгоджувати дію макро- та мікроекономічних чинників на основі системності та збалансованості з врахуванням існуючих факторів природно-кліматичного, суспільно-політичного, культурно-історичного, інституціонального, техніко-технологічного, правового, економічного, демографічного та міжнародного характеру.

8. Дослідженнями підтверджено, що державна політика щодо залучення інвестицій значною мірою залежить від соціально-економічної значущості галузі та її ресурсного забезпечення. В роботі відмічено, що природно-ресурсний потенціал сільського господарства України представлений земельними, водними, кліматичними і біологічними ресурсами. Станом на початок 2015 р. земельний фонд країни складає 60,3 млн га, або майже 6% території Європи, в тому числі Україна володіє 41,5 млн га сільськогосподарських угідь. В державі сформовані принципово нові земельні відносини, в основі яких знаходиться приватна власність на землю.

9. Встановлено, що в умовах дефіциту власних коштів, важливого значення набуває залучення зовнішніх джерел фінансування, зокрема іноземних інвестицій. У сільське господарство іноземні інвестиції зростають, але нижчими темпами, ніж у середньому по народногосподарському комплексу. Найбільша питома вага в структурі залучених капітальних інвестицій у сільське господарство за останні п'ять років припадала на рослинництво – близько 69-76%. У тваринництві обсяг капітальних інвестицій за досліджуваний період зріс на 36,23%, але питома вага їх до загального підсумку не перевищує 25%. Максимальну частку серед джерел інвестиційних ресурсів займають власні кошти

підприємств та організацій (58-71%). Частка кредитів банків та інших позик у структурі джерел фінансування інвестицій складає від 9,9% до 17,1%.

10. Діагностика соціально-економічної результативності інвестиційної політики держави в аграрному секторі України засвідчила позитивні зрушення, зокрема, збільшилися обсяги валового виробництва продукції, зросла кількість діючих сільгоспвиробників, підвищилась прибутковість підприємств, покращились умови діяльності господарств населення та ін. Незважаючи на позитивні зміни мають місце і негативні моменти – низький рівень рентабельності виробництва продукції, особливо тваринницької, низька продуктивність праці тощо.

Разом з тим, проведені дослідження свідчать про підвищення ефективності інвестицій у сільське господарство. Так, приріст чистого прибутку з розрахунку на 1 грн інвестиційних вкладень у 2015 р. склав 2,8 грн, проти від'ємного його значення в 2013 р. На 1 га сільгоспугідь було вироблено валової продукції сільського господарства на 2,55% більше, а чистого прибутку – в 3 рази. На одного працівника вихід валової продукції зріс більше, ніж на 25%, чистого прибутку – в 4 рази.

11. Обґрунтовано концепцію розвитку системи маркетингу як чинника формування інвестиційної привабливості аграрного сектора. Висунуто положення, згідно з яким система агромаркетингу передбачає постановку та вирішення наступних завдань: комплексне дослідження ринку; виявлення постійного попиту; виявлення незадоволених потреб; планування асортименту і цін на товари; розроблення заходів для максимально повного задоволення існуючого попиту; розроблення заходів щодо вдосконалення організації виробництва. Стверджується, що виконання поставлених завдань є певною гарантією досягнення суб'єктами господарювання позитивних результатів у виробничо-господарській діяльності, що дасть можливість їм підвищити ефективність виробництва, а в перспективі – додаткового використання інвестиційних ресурсів як власних, так і залучених, у свою діяльність.

12. Невід'ємною складовою аграрного ринку є зовнішньоекономічна діяльність господарюючих суб'єктів, яка забезпечує додаткові інвестиційні ресурси за рахунок отримання валютної виручки від іноземних комерційних партнерів. Окрім цього, зовнішньоекономічна діяльність сприяє нарощуванню в аграрному секторі людського капіталу за рахунок залучення до виробничо-управлінських процесів висококваліфікованих менеджерів та спеціалістів, професійних виконавців виробничих та обслуговуючих функцій.

13. Встановлено, що рівень інвестиційного забезпечення сільськогосподарських підприємств значною мірою визначає їх прибутковість та рентабельність, які, в свою чергу, є основним джерелом інвестування аграрних суб'єктів господарювання. Робиться наголос на тому, що перспективи нарощування інвестицій в аграрний сектор визначаються: ефективністю використання наявних та залучених зі сторони земельних, матеріально-технічних та фінансових ресурсів; масштабами виробництва та спектром здійснюваних у сільській місцевості послуг; результативністю диверсифікації виробничо-господарської діяльності аграрних суб'єктів господарювання; своєчасністю і якістю розбу-

дови інфраструктури аграрних ринків та удосконалення маркетингових комунікацій; активністю впровадження інноваційних здобутків у практику сільського підприємництва.

14. Державна підтримка інноваційного розвитку аграрного сектора виступає важливою умовою покращення його інвестиційного забезпечення. Проте скорочення кількості науково-дослідних установ і організацій, які займаються розробкою та впровадженням інновацій, зниження обсягів фінансування науково-технічних робіт, вказує на зменшення підтримки інноваційного розвитку аграрного сектора з боку держави. А тому, створення інституційного середовища для розробки і впровадження агроінновацій через загальнодержавні та регіональні галузеві інвестиційно-інноваційні фонди; удосконалення нормативно-правової бази інвестування інноваційного розвитку аграрного сектору; створення інноваційних центрів знань на базі аграрних університетів та аграрних науково-дослідних закладів; стимулювання впровадження науково-дослідних розробок у виробництво; формування системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів, необхідних для реалізації конкретних інноваційних програм і проектів у сільському господарстві – виступають основними шляхами удосконалення державної підтримки інвестування інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України.

15. Удосконалення інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки передбачає обґрунтування перспектив його довгострокового розвитку на основі науково і практично апробованих методичних підходів, використання яких дозволяє кількісно виміряти зміни та очікуваний соціально-економічний ефект. За результатами економіко-статистичного моделювання було встановлено, що за рейтингом вагомості впливу на обсяги виробництва продукції основні фактори розподіляються в такий послідовності: фондоозброєність 1 працівника; обсяг інвестицій на одиницю площі сільгоспугідь; фондозабезпеченість; енергоозброєність; розмір середньомісячної зарплати працівників; обсяг інвестицій на 1 працівника. Лінійна модель сценарного прогнозу виробництва продукції сільського господарства показує, що протягом 2016-2024 рр. загальний приріст продукції складе щодо верхньої межі довірчого інтервалу – 104126,59 млн грн, а відносно нижньої межі довірчого інтервалу – 70894,21 млн грн.

16. Моделювання інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки на основі кластеризації засвідчило наявність у регіонах країни різних інвестиційних потенціалів та ризиків, об'єктивний характер яких зумовлюється функціонуванням реально діючих в умовах ринкової економіки господарюючих суб'єктів, що мають спільне територіально-географічне розміщення та усталені виробничо-господарські й комерційні зв'язки між собою. Інвестиційне забезпечення аграрного сектора різних регіонів доцільно здійснювати згідно сформованих кластерних груп, що передбачає, з одного боку, підтримування або підвищення рівня основних складових інвестиційного потенціалу, з іншого – зниження або усунення інвестиційних ризиків як передумови вирівнювання існуючих міжрегіональних соціально-економічних диспропорцій.

17. Удосконалення механізму реалізації інвестиційної політики держави в аграрному секторі України передбачає впровадження системи заходів економічного, соціального, екологічного та політичного плану, що взаємоузгоджені між собою та спрямовані на досягнення визначеного суспільного ефекту. На даний час, найбільш актуальними складовими створення привабливого середовища для залучення додаткових інвестиційних ресурсів в аграрний сектор України є: формування зрозумілої та передбачуваної законодавчої бази; використання простих та ефективних адміністративних алгоритмів прийняття управлінських рішень; введення обмежень на процедури, що пов'язані із перешкоджанням та зупинкою підприємницької діяльності; забезпечення рівних умов для різних типів інвесторів та відкритість іноземним інвестиціям; покращення доступу до фінансування діяльності сільськогосподарським товаровиробникам різних форм власності, господарювання та виробничо-господарських параметрів; удосконалення виробничої та соціальної інфраструктури в сільській місцевості; приведення освітянської та науково-дослідної діяльності у відповідність потребам сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення; посилення охорони навколишнього середовища.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія:

1. Безп'ята І.В. Інвестиційне забезпечення аграрного сектора економіки : [монографія] / І.В. Безп'ята – Миколаїв : МНАУ, 2016. – 337 с.

Статті у наукових фахових виданнях України, у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз:

2. Безп'ята І.В. Тенденції розвитку зернового ринку / І.В. Безп'ята, Я.М. Рудінська // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2010. – №2(10). – С. 75–79. *Особистий внесок: проаналізовано розміри виробництва та споживання зерна в світі.*

3. Безп'ята І.В. Ефективність виробництва та реалізації зерна в господарствах Березанського району Миколаївської області / І.В. Безп'ята, Я.М. Рудінська // Агросвіт. – 2011. – №24. – С. 52–54. *Особистий внесок: обґрунтовані основні напрями підвищення ефективності виробництва зерна.*

4. Безп'ята І.В. Аналіз структури капітальних інвестицій в аграрну сферу Миколаївської області / І.В. Безп'ята // Агросвіт. – 2012. – №17. – С. 20–24.

5. Безп'ята І.В. Інвестування природоохоронної діяльності сільськогосподарських підприємств / І.В. Безп'ята // Агросвіт. – 2012. – №18. – С. 6–8.

6. Безп'ята І.В. Значення інвестицій для розвитку сільського господарства / І.В. Безп'ята // Інвестиції : практика та досвід. – 2012. – №18. – С. 6–8.

7. Безп'ята І.В. Економічна оцінка показників ефективності інвестицій сільськогосподарських підприємств Миколаївської області / І.В. Безп'ята // Агросвіт. – 2012. – №19. – С. 2–5.

8. Безп'ята І.В. Формування та пріоритетні напрями інвестиційної політики держави / І.В. Безп'ята // Інвестиції : практика та досвід. – 2012. – №19. – С. 7–10.

9. Безп'ята І.В. Регіональні особливості інвестування аграрного сектору економіки / І.В. Безп'ята // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В.А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 17. – №3. – С. 10–14. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: Index Copernicus, WorldCat, Google Scholar, Windows Live Academic, ResearchBible, Open Academic Journals Index, CiteFactor).**

10. Безп'ята І.В. Досвід залучення інвестицій в пострадянських державах [Електронний ресурс] / І.В. Безп'ята // Ефективна економіка. – 2014. – №4. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5217>. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: SIS, Google Scholar).**

11. Безп'ята І.В. Досвід інвестування аграрного сектора економіки в зарубіжних країнах / І.В. Безп'ята, В.В. Ключан // Вісник Черкаського університету (Економічні науки). – 2015. – № 12 (345). – С. 60–65. *Особистий внесок: обґрунтовано основні напрями використання досвіду зарубіжних країн для підтримки вітчизняного аграрного сектору.*

12. Безп'ята І.В. Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки [Електронний ресурс] / І.В. Безп'ята // Ефективна економіка. – 2015. – №2. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5215>. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: SIS, Google Scholar).**

13. Безп'ята І.В. Основні підходи до класифікації інвестицій [Електронний ресурс] / І.В. Безп'ята // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – №4. – С. 107–110. – Режим доступу : http://global-national.in.ua/archive/4-2015/04_2015.pdf.

14. Безп'ята І.В. Особливості інвестиційної політики в аграрному секторі економіки / І.В. Безп'ята // Економіка. Фінанси. Право. – 2015. – №5. – С. 10–14.

15. Безп'ята І.В. Сучасний стан інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки / І.В. Безп'ята // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. – 2015. – № 12 Ч. 1. – С. 54–57.

16. Безп'ята І.В. Інституціональне забезпечення залучення інвестицій в аграрний сектор економіки / І.В. Безп'ята // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2015. – № 11. – С. 59–64.

17. Безп'ята І.В. Оцінка макроекономічного та мікроекономічного середовищ у контексті розвитку інвестиційної політики аграрного сектора України / І.В. Безп'ята // Науковий вісник Ужгородського національного

університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2015. Випуск 3. – С. 22–25.

18. Безп'ята І.В. Зерновиробництву України – інноваційний розвиток / І.В. Безп'ята, Я.В. Попель, В.О. Приймачук // Молодий вчений. – 2016. – № 2. – С. 8–11. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: РИНЦ, Google Scholar, OAJI, CiteFactor, Research Bible, Index Copernicus).** *Особистий внесок: обґрунтовано необхідність переведення виробництва зерна на інноваційний шлях розвитку.*

19. Безп'ята І.В. Концепція розвитку системи маркетингу як чинника формування інвестиційної привабливості аграрного сектора / І.В. Безп'ята // Вісник Харківського національного аграрного університету. Серія «Економічні науки». – 2016. – №1. – С. 372–386.

20. Безп'ята І.В. Соціальна та економічна значимість зайнятості населення [Електронний ресурс] / І.В. Безп'ята, Л.В. Попейчук, Н.В. Скляр // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2016. – №9. – С. 79–81. – Режим доступу : http://global-national.in.ua/archive/9-2016/09_2016.pdf. *Особистий внесок: проаналізовано форми зайнятості та самозайнятості населення.*

21. Безп'ята І.В. Ресурсне забезпечення виробництва сільськогосподарської продукції в аграрному секторі економіки / І.В. Безп'ята // Молодий вчений. – 2016. – №8. – С. 1–7. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: РИНЦ, Google Scholar, OAJI, CiteFactor, Research Bible, Index Copernicus).**

22. Безп'ята І.В. Інвестиції: особливості визначення та їх значення в економіці / І.В. Безп'ята // Науково-практичний журнал «Регіональна економіка та управління». – 2016. – №4 (липень). – С. 9–13. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних РИНЦ).**

23. Безп'ята І.В. Кластеризація аграрного сектора економіки на основі складників інвестиційного клімату регіонів / І.В. Безп'ята // Науковий журнал «Причорноморські економічні студії». – 2016. – №7. – С. 20–26.

24. Безп'ята І.В. Діагностика соціально-економічної результативності роботи аграрного сектора країни / І.В. Безп'ята // Економіка та держава. – 2016. – №8. – С. 65–70. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: SIS, Google Scholar).**

25. Безп'ята І.В. Особливості залучення іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки [Електронний ресурс] / І.В. Безп'ята // Економіка та суспільство. – 2016. – №4. – С. 67–71. – Режим доступу : http://economyandsociety.in.ua/journal/4_ukr/9.pdf.

26. Безп'ята І.В. Структура капітальних інвестицій в сільському господарстві України та основні джерела їх формування / І.В. Безп'ята, В.В. Клочан // Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету. Економічні науки. – 2016. – №2(40). – С. 124–129. **(включено до міжнародних наукометричних каталогів та баз даних: РИНЦ, AGRICOLA, Google Scholar).** *Особистий внесок: проаналізовано сучасний стан, динаміку та структуру капітального інвестування в аграрному секторі економіки України.*

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав

27. Bezpyata Iryna. Investment policy of Ukraine in the agricultural sector / Iryna Bezpyata // Baltic Journal of Economic Studies. – 2016. – Vol. 2 №1. – P. 11–17.
28. Bezpiata Iryna. Analysis of agrarian sector resource providing in Ukraine / Iryna Bezpiata // Baltic Journal of Economic Studies. – 2016. – Vol. 2 №3. – P. 4–8.

Статті в інших наукових періодичних виданнях України:

29. Безп'ята І.В. Розвиток і економічна ефективність виробництва продукції рослинництва в господарствах Березанського району Миколаївської області / І.В. Безп'ята, Д.О. Бельмак // Економіка : проблеми теорії та практики. – 2010. – №262 Т. 5. – С. 1266–1272. *Особистий внесок: обґрунтовані основні напрями підвищення ефективності виробництва продукції рослинництва.*
30. Безп'ята І.В. Розвиток ринку соняшнику та соняшникової олії / І.В. Безп'ята, Ю.С. Табунщик // Економіка : проблеми теорії та практики. – 2010. – №263 Т. 1. – С. 180–185. *Особистий внесок: досліджено сучасні тенденції розвитку світового ринку соняшнику та соняшникової олії.*
31. Безп'ята І.В. Інформаційне забезпечення інвестиційної діяльності аграрних підприємств / І.В. Безп'ята // Економічні студії. – 2015. – №3(07) липень. – С. 20–24.

Праці, які додатково відображають результати дисертації:

Препринти:

32. Безп'ята І.В. Теоретико-методологічні засади визначення соціально-економічної результативності інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки / І.В. Безп'ята. – Миколаїв : ФОП Швець В.Д., 2016. – 24 с. (Препринт / Миколаїв).
33. Безп'ята І.В. Кластеризація аграрного сектора економіки на основі складових інвестиційного клімату регіонів / І.В. Безп'ята. – Миколаїв : ФОП Швець В.Д., 2016. – 47 с. (Препринт / Миколаїв).

Матеріали конференцій:

34. Безп'ята І.В. Еколого-економічні аспекти природоохоронної діяльності в сільськогосподарських підприємствах / І.В. Безп'ята // Збірник наукових праць SWorld. – Перспективні інновації в науці, освіті, виробництві та транспорті 2012 : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 19-30 червня 2012 р.). – Одеса : КУПРИЕНКО, 2012. – Т. 20. – С. 103–107.
35. Безп'ята І.В. Залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни за умови розвитку сучасних інтеграційних процесів / І.В. Безп'ята // Трансформаційні та інтеграційні процеси в економіці України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 10-11 жовтня 2012 р.). – Миколаїв : МНАУ, 2012. – С. 14–15.
36. Безп'ята І.В. Інвестиційна привабливість аграрного сектору півдня України / І.В. Безп'ята // Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки : проблеми, пріоритети, перспективи : матеріали III Міжнар. наук.-

практ. інтернет-конф. (Дніпропетровськ, 30-31 жовтня 2012 р.) / за ред. Г.Є. Павлової та ін. – Дніпропетровськ : ТОВ «Квітка», 2012. – С. 94–96.

37. Безп'ята І.В. Державне регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки / І.В. Безп'ята // Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку регіональної економіки : матеріали Всеукр. інтернет-конф. молодих вчених і студентів (Миколаїв, 28-29 березня 2013 р.) / за ред. І.О. Мельник та ін. – Миколаїв : МНАУ, 2013. – С. 307–310.

38. Безп'ята І.В. Основні напрями регулювання інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки / І.В. Безп'ята // Наукова дискусія : теорія практика, інновації : матеріали V Міжнар. наук.-практ. заочн. конф. (Київ, 27-28 березня 2015 р.) / ГО «Інститут освітньої та молодіжної політики» ; Науково-навчальний центр прикладної інформатики НАН України. – К. : ГО «ІОМП», 2015. – С. 12–15.

39. Безп'ята І.В. Вивчення досвіду Польщі щодо залучення інвестицій в аграрний сектор економіки / І.В. Безп'ята // Екологічні та соціально-економічні аспекти розвитку регіональної економіки : матеріали Всеукр. інтернет-конф. молодих вчених і студентів (Миколаїв, 16-17 квітня 2015 р.) / за ред. І.О. Мельник та ін. – Миколаїв : МНАУ, 2015. – С. 177–180.

40. Безп'ята І.В. Інформаційно-консультаційне забезпечення інвестицій в аграрному секторі економіки / І.В. Безп'ята // Актуальні проблеми міжнародного економічного співробітництва : оцінки та стратегії : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17-18 липня 2015 р.) / ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». – О. : ЦЕДР, 2015. – С. 31–32.

41. Безп'ята І.В. Ефективність інвестицій в аграрному секторі економіки / І.В. Безп'ята // Актуальні проблеми використання потенціалу економіки країни : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 28-29 серпня 2015 р.). – К. : ГО «Київський економічний науковий центр», 2015. – С. 24–28.

42. Безп'ята І.В. Ключові проблеми залучення інвестицій в аграрний сектор економіки / І.В. Безп'ята // Соціально-економічні наслідки участі постсоціалістичних країн у процесах європейської інтеграції : матеріали I Міжнар. наук. конф. (Черкаси, 23-25 вересня 2015 р.). – Черкаси : ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2015. – С. 126–132.

43. Безп'ята І.В. Основні макроекономічні чинники інвестиційного середовища аграрного сектора економіки / І.В. Безп'ята // Економіка в контексті інноваційного розвитку : стан та перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 12-13 лютого 2016 р.) / за заг. ред. : М.М. Палінчак, В.П. Приходько, А. Krynski. – у 2-х частинах. – Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2016. – Ч. 1. – С. 28–30.

44. Bezpyata I.V. A structure of bringing in and basic directions of the investments applying in agrarian sector of Ukraine / I.V. Bezpyata // Dezvoltarea sistemelor sociale și economice într-un mediu competitiv la nivel global : conferință internațională științifico-practică (Chișinău 26 februar. 2016) / com. org. : O. Țicu (președinte) [et al.]. – Chișinău : S.n., 2016 (Editura Universitate de stat din Moldova). – P. 32–35.

45. Bezpyata I.V. Bringing in of investments in agrarian sector economy of Ukraine / I.V. Bezpyata // Modern scientific researches and developments : theoretical value and practical results : materials of International scientific and practical conference (Bratislava, 14–19 march 2016). – K. : LLC «NVP» Interservice», 2016. – P. 21–22.

46. Безп'ята І.В. Підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва як вихідна умова інвестування підприємств аграрного сектора / І.В. Безп'ята // Реформування економічної системи країни в контексті міжнародного співробітництва : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Одеса, 22-23 липня 2016 р.) / ГО «Центр економічних досліджень та розвитку». – О. : ЦЕДР, 2016. – С. 32–35.

47. Безп'ята І.В. Врахування демографічних чинників при вивченні інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки / І.В. Безп'ята // Economy without borders : Integration, Innovation, Cross-border cooperation : International Scientific Conference (Kaunas August 26th, 2016). – Kaunas : Baltija Publishing, 2016. – P. 23–26.

48. Безп'ята І.В. Основні аспекти щодо інвестування аграрного сектору економіки / І.В. Безп'ята // Актуальні аспекти модернізації економіки та фінансової системи України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 26 серпня 2016 р.). – Запоріжжя : Класичний приватний університет, 2016. – С. 32–35.

49. Шебаніна О.В. Основні складові інвестиційного клімату та їх дослідження в аграрному секторі економіки / О.В. Шебаніна, І.В. Безп'ята // Трансформаційні та інноваційні процеси в аграрній сфері економіки України : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Миколаїв, 27-28 жовтня 2016 р.). – Миколаїв : МНАУ, 2016. – С. 155–118. *Особистий внесок: визначення базових складових інвестиційного клімату в аграрному секторі економіки країни.*

Начальні посібники під грифом МОН

50. Економіка праці та соціально-трудові відносини. Навчальний посібник з грифом МОН (лист від 14.09.2010 р. №1/11-8575) / І.Г. Крилова, О.В. Шебаніна, М.Д. Бабенко, В.П. Клочан, В.В. Клочан, І.В. Безп'ята, І.О. Мельник, О.А. Христенко. – Миколаїв : МДАУ. – 2010. – 192 с. *Особистий внесок: досліджено соціально-трудові відносини на ринку праці.*

АНОТАЦІЯ

Безп'ята І.В. Інвестиційне забезпечення аграрного сектора економіки: теорія, методологія, практика. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Миколаївський національний аграрний університет, Миколаїв, 2017.

Дисертація присвячена науковому обґрунтуванню теоретико-методологічних засад і практичних пропозицій щодо інвестиційного забезпечення

аграрного сектора економіки України як одного з найбільш дієвих організаційно-економічних механізмів сталого розвитку та гарантування продовольчої безпеки держави.

Досліджено генезис теоретичних положень і наукових тлумачень базових понять системи інвестування, розкрито економічну сутність інвестицій, їх властивості, класифікації та значення у відтворювальному процесі. Отримали розвиток методологічні підходи щодо оцінки інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості аграрного сектору, оцінки соціально-економічної результативності інвестицій. Проведено аналіз ресурсного забезпечення суб'єктів господарювання та визначено соціально-економічну результативність інвестицій в аграрному секторі. Висвітлено питання розвитку системи маркетингу, посилення зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання, підвищення економічної ефективності виробництва як чинників формування інвестиційної привабливості аграрного сектору. Обґрунтовано основні напрями удосконалення механізму державного регулювання інвестування інноваційного розвитку аграрного сектору та механізму реалізації інвестиційної політики держави. Реалізовано концептуальні положення методики довгострокового прогнозування розвитку аграрного сектору на інвестиційній основі, здійснено моделювання інвестиційного забезпечення розвитку аграрного сектору на основі кластерного аналізу.

Ключові слова: інвестиції, інвестування, інвестиційний процес, інвестиційна діяльність, інвестиційний потенціал, інвестиційне забезпечення, інвестиційний клімат, інвестиційна політика, аграрний сектор.

АННОТАЦИЯ

Беспятая И.В. Инвестиционное обеспечение аграрного сектора экономики: теория, методология, практика. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Николаевский национальный аграрный университет, Николаев, 2017.

Диссертация посвящена научному обоснованию теоретико-методологических основ и практических рекомендаций по инвестиционному обеспечению аграрного сектора экономики Украины как одного из наиболее действенных организационно-экономических механизмов устойчивого развития и обеспечения продовольственной безопасности государства.

Исследован генезис теоретических положений и научных толкований базовых понятий системы инвестирования, раскрыта экономическая сущность инвестиций, их свойства, классификации и значение в воспроизводственном процессе. Получили развитие методологические подходы к оценке инвестиционного климата и инвестиционной привлекательности аграрного сектора, оценки социально-экономической результативности инвестиций.

Проведен анализ ресурсного обеспечения субъектов хозяйствования и определена социально-экономическая результативность инвестиций в аграрную отрасль. Освещены вопросы развития системы маркетинга, усиление внешнеэкономической деятельности субъектов хозяйствования, повышения экономической эффективности производства как факторов формирования инвестиционной привлекательности аграрного сектора. Обоснованы основные направления совершенствования механизма государственного регулирования инвестирования инновационного развития аграрного сектора и механизма реализации инвестиционной политики государства. Реализованы концептуальные положения методики долгосрочного прогнозирования развития аграрного сектора на инвестиционной основе, осуществлено моделирование инвестиционного обеспечения развития аграрного сектора на основе кластерного анализа.

Ключевые слова: инвестиции, инвестирование, инвестиционный процесс, инвестиционная деятельность, инвестиционный потенциал, инвестиционное обеспечение, инвестиционный климат, инвестиционная политика, аграрный сектор.

SUMMARY

Bezpyata I.V. Investment of the agricultural sector: the theory, methodology, practice. – Manuscript.

The thesis for the degree of doctor of economic sciences, specialty 08.00.03 – economics and management of national economy. – Mykolayiv State Agrarian University, Mykolayiv, 2017.

The thesis is devoted to scientific substantiation of theoretical and methodological foundations and practical proposals for investment support in the agricultural sector of Ukraine as one of the most effective organizational and economic mechanisms of sustainable development and ensuring food security.

The transition to an innovative model of development of the agricultural sector depends on investments - their size, structure and areas of application. In terms of the economic globalization, investments serve as a foundation for high competitiveness of Ukrainian agrarian producers and as an important condition for successful integration of Ukraine into the world economics. Besides, investments help achieve high standard of living and food security. The investments create opportunities for the agroindustrial complex improvement, implementation of innovations, improvements of qualitative and quantitative indicators of industrial and economic, social and environmental activities at the national and regional levels and specific entities.

Unquestionable relevance of investment support of agricultural segment of the national economy leads to the increased attention from researchers and practitioners. Today, scientific researches in this area are focused mainly on an issues of scientific principles of investment support of agriculture, improvement of theoretical, methodological and methodical approaches to the assessment of the socio-economic and environmental impact of investments, development of conceptual foundations of

adequate institutional support system of investment of agricultural sector, formation of an effective investment policy and the creation of appropriate mechanisms for its implementation in current economic conditions.

The highest level of Ukraine's course towards gradual integration with the European community reinforces the need in a scientific study of theoretical and practical aspects of investment support of agricultural sector. The strengthen of the position of the state at the global and regional and agricultural markets also demands the need in the scientific study. In this regard, the importance of scientific support of foreign trade and forecasting of social and economic development of the agricultural sector as a whole and its individual entities is increasing.

The research effort in the area of investment support of Ukraine is in line with global characteristics and trends of this process, and so the main task of the scientific support of the formation and functioning of an efficient system of investment in the agricultural sector is generally coincide with similar foreign ones - investments designed to be a catalyst for implementation in the production of advanced science, engineering and technology. Currently such a system of the country is still in the development stage, but the socio-economic and environmental situation both, macro - and micro developed the way to solve this problem as soon as possible.

The genesis of theoretical concepts and scientific interpretation of the basic concepts of the investment system is studied in the dissertation. The economic essence of investments, properties, classification and importance in the reproduction process is revealed. The factors of establishing of an effective system of investment support of agricultural industries are determined. The investment policy and its implementation mechanism in agriculture is highlighted.

The methodological approaches to the assessment of the investment climate and investment attractiveness of the agricultural sector are developed. The assessment of the socio-economic impact of investment software is developed. The conceptual bases of formation and a system of evaluation to ensure institutional investment of agricultural sector are created.

The basic directions of improvement of state regulation of investment innovative development of agricultural sector and the mechanism for implementing the investment policy are determined. The conceptual methods of the position long-term forecasting position of the agricultural sector in innovation-based is released. The investment simulation is performed to ensure the development of the agricultural sector through the cluster analysis

Key words: investments, investment process, investment activity, investment potential, investment support, investment climate, investment policy, the agricultural sector.

Підписано до друку 30 січня 2017 р.
Формат 60х84/16. Папір друк.
Ум. друк. арк. 1,8

Наклад 100 прим. Зам. № 02 від 30.01.2017 р.

Надруковано ФОП Швець В.М.
тел. (0512) 50-04-48
Свідectво суб'єкта видавничої справи
Серія ДК №5078 від 01.04.2016 р.